NOUA REVISTA ROMANA

UN NUMĂR : 25 BANI

ABONAMENTUL :
In țară pe un an (2 volume sau 48 numere) 10 lei
„ „ „ șease luni . . . . . 6 „
In străinătate pe un an . . . . . 12 „

APARE ÎN FIECARE DUMINICĂ

Director : C. RADULESCU-MOTRU
Profesor la Universitatea din București

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA
București, Calea Victoriei 62. (Pasagiu No. 3)
Telefon 30|11

DIRECȚIA : Bulevardul Ferdinand 55
Telefon 8|66

No. 22—23 — 25 MARTIE — 1 APRILIE 1912 — Vol. XI

NOUTAȚI

Memoriul Bucovinenilor către Impărat

La ultimul meeting românesc din Cernăuți, s'a hotărît înaintarea unui memoriu către M. S. Impăratul Franț-Iosif, în care întreaga populațiune românească din Bucovina își arată dorința de a terminà conflictul bisericesc cu Rutenii, prin separarea diecezelor. Iată principalele puncte cuprinse în acest memoriu:

„Rutenii de astăzi nu vor să știe nimic de caracterul istoric românesc al bisericei noastre. Ei cer actualmente paritate deplină cu noi în biserică, cu gând rău, ca pe viitor să o prefacă apoi într'o biserică ucraină rutenească. De aceea, noi astăzi nu mai putem aveà încredere într'un preot ucrain, că odată ajuns la cârma bisericei noastre, îi va păstrà caracterul ei *românesc*. In urma agitațiunilor continue ale Rutenilor, nici preotul român însă, fie el ori cât de vrednic și obiectiv pus la cârma bisericei noastre, nu s'ar puteà bucurà de încrederea deplină a Rutenilor, ci ar fi expus mereu atacurilor lor vehemente.

„Intre Români și Ruteni domnește de mult o adâncă neîncredere reciprocă, ce se resimte pe orice teren. Din această stare tristă noi nu vedem altă scăpare decât ca Majestatea Voastră să se îndure de a încuviințà pentru Ruteni gr. or. ucraini *o diecezâ separată*, precum 'au cerut-o dânșii în 1899, 1906 și 1909 și precum am rugat și noi în petiția noastră din 4 (17) Iulie 1911, iară pe noi Românii să ne lăsați in stăpânirea nestingheritâ a vechei noastre dieceze, ce am moștenit-o dela Voevozii și strămoșii Români.

„Cu aceasta Majestatea Voastră nu va face alta decât ceeace ați făcut în anul 1864 cu biserica din Ungaria, despărțind pe Sârbi de Români, măsură ce s'a dovedit atât de bună pentru ambele națiuni.

„Faptul că politicianii Ruteni astăzi nu mai stăruesc pentru crearea unei dieceze deosebite pentru Ruteni, face ca neîncrederea noastră față de dânșii să crească și mai mult.

„De aceea, rugăm cu stăruință și cu toată supunerea pe Majestatea Voastră să binevoiască a împlinì cât mai curând ruga noastră".

Constituționalitatea legilor

Inaintea Secției a II-a a Tribunalului Ilfov, cu ocaziunea dezbaterilor procesului intentat de societatea tramvaelor comunale Ministerului de Interne, s'a ridicat incidentul că intervenind o nouă lege asupra tramvaelor Capitalei (legea din Decemvrie 1911) procesul intentat pe temeiul legei vechi să fie suspendat.

Această Secție (doi judecători contra unul) a găsit că noua lege a tramvaelor este neconstituțională.

Impotriva jurnalului Tribunalului Ilfov Secția II-a, Ministerul de Interne a făcut recurs cerând Curței de Casație să se pronunțe asupra faptului dacă instanțele noastre judecătorești au dreptul să cerceteze constituționalitatea legilor. Urmà prin urmare ca Curtea de Casație să stabilească în principiu numai aceasta, independent de noua lege a tramvaelor din Decemvrie 1911, față de care Curtea nu se puteà pronunțà, de oarece nu se terminase judecarea procesului respectiv care trebuia să treacă prin toată filiera judecătorească.

Se înțelege dela sine că și acì este o subtilitate determinată de anumite împrejurări politice, politica având un rol determinat în această chestiune.

De sigur că Ministerul de Interne a voit să sondeze părerile Curței de Casație în privința dreptului instanțelor judecătorești de a se pronunțà asupra constituționalității legilor tocmai față cu chestiunea tramvaelor Capitalei, mai precis față cu legea din Decemvrie 1911, care, după cum s'a susținut de către partizanii opoziției violează Constituția. Iar Curtea de Casație respingând recursul Ministerului *în principiu*, a avut și ea în vedere tot speța și anume legea nouă a tramvaelor Capitalei.

Chestiunea totuși, indiferent de speță, mai are importanță chiar prin aceea că în principiu s'a admis de către instanța noastră supremă atribuția instanțelor de a se pronunțà în privința constituționalității. Căci e lesne de înțeles că acum ori de câte ori instanța ordinară va constatà dezacordul dintre lege și Constituție va aveà curajul să hotărască în consecință. Este aceasta și un bine, căci se va pune un frâu legilor arbitrare, mai cu seamă la noi unde înflorește din nefericire politicianismul, iar regimul parlamentar ne este falsificat de patimi și felurite interese. Și întru cât privește speța; e necontestat de un superior interes social ca o instanță judecătorească să tranșeze conflictul decât ca prin revoluție să se tindă a se ajunge la un rezultat. Că avem o opinie publică nu se poate tăgădui. Dar care este sancțiunea acestei opinii? Revoluția? Dar revoluția ar puteà fi provocată tocmai împotriva bunelor intențiuni ale acestei opinii, care este schimbătoare, fiind redusă la un cerc restrâns.

Dacă însă din acest punct de vedere e util ca instanțele judecătorești să aibă o precădere, se naște însă inconvenientul contrarietății sentințelor judecătorești; Judecătoriile, Tribunalele și Curțile vor puteà da în aceiaș speță sentințe contradictorii. Astfel când o lege va fi în dezacord cu Constituția, Tribunalul din Mehedinți bunăoară va aplicà legea, iar cel din Dorohoi Constituția!

Această împrejurare atât de importantă prin consecințele sale lasă nelămurită decizia Curței de Casație prin care s'a respins recursul Ministerului de Interne și de altfel nici nu o puteà lămurì. Această clarificare nu poate să o aducă decât *revizuirea Constituției*, a cărei necesitate se impune și în această privință, introducându-se în Constituția modificată dreptul instanței noastre supreme de a statuà *singură* în cazul unui conflict dintre un text constituțional și o lege, iar decizia sa să fie astfel obligatorie pentru toate celelalte instanțe judecătorești. — *N. Ștefănescu-Iacint.* —

CESTIUNI SOCIALE

O TRAGEDIE ETNICĂ

(FANTAZIE)

Citeam pe „Regele Saul" tragedia în care Paul Heyse făgăduià să trateze unul din motivele tragice neabordate până la dânsul, acela al *îmbătrânirei.* Nu tragedia bătrâneții însăși, ci a procesului îmbătrânirei, a sentimentului necontenitei scăderi a energiei, a presimțirei sinistre a apusului fatal! Cu cât înaintam în citire, simțeam că poetul a dat mai mult decât făgăduise. Mă impresionà în „regele Saul", ajuns la bătrânețe și la neputința de a mai ține piept invaziei Filistenilor, nu atât acei fiori de ghiață, care îi anunțau începutul sfârșitului, cât mai ales încăpățânarea tragică, cu care eroul—căruia glasul Domnului, prin profetul său, îi vestea că a încetat de a mai fi *alesul* său—se agățà totuși de tronul care nu mai erà al lui și de o viață, care nu mai făceà să fie trăită. Obstinația lui feroce, de a nu consimți să moară—când totuși hotărîrea Domnului și faptele înși-și au și designat pe cel menit să-i ia locul, când glasul surd al chiar conștiinței lui îi spuneà să cedeze,—desnădejdea cu care țineà încleștat sceptrul, pe care legea firii îi porunceà să-l treacă altuia, îmi înfățișau în Saul mai ales pe bătrânul neputincios, care se agață cu încăpățânare de o viață netrebnică și trezeau în mine un sentiment tragic straniu și unic în felul lui.

Mi-aminteam de bătrânul Ștefan, voința de fier care nu se plecase nimănuia, dar care împovărat de zile și simțind că „apusul de soare" se apropie, zărind apropierea Doamnei îmbrăcată în negru, își încovoià magnificu-i suflet în acea resemnare, care înalță mai presus de orice, și plecându-se, pentru întâiaș dată, în fața morței, atingeà prin chiar aceasta una din culmile grandorii tragice omenești. Dar regele Saul erà tocmai opusul lui: *resemnarea* erà un sentiment pe care el nu-l cunoșteà. Viața lui—căreia i-a pierit energia creatoare, căci Domnul și-a retras mâna de-asupra capului său—nu mai aveà preț, dar el cu lăcomie josnică se încleștà de ea. O lume nouă se ridică în fața lui, întrupată în tânărul David, pe care Dumnezeu l'a hotărît să-i ia locul și în care mulțimea a și început să-și vadă mântuitorul. In fața atâtor semne vădite, cari îi indicau rolul ca sfârșit, Saul lupta cu îndârjire împotriva soartei, spre a-și conservà o existență nevrednică, porneà prigonirea în contra lui David—lupta plină de josnică micime—înăbușeà în sine glasurile, cari îi preziceau căderea, și, târând mai departe o viață lamentabilă, împărțită între temeri lașe și bănueli josnice, el își supraviețuià sie însuși, lipsit de tăria de cuget de a-și mărturisì sfârșitul rostului său. Cu furie neputincioasă, el urmăreà steaua lui David, care se înălță mereu, dar inima i se strângeà de durere când, după ce bravura rivalului său câștigase dragostea poporului, generozitatea lui David cucereà până și inimele copiilor săi. Dar surd la toate aceste indicații ale soartei, bătrânul Saul, părăsit de puterile sale și de fiii săi, biruit și nimicit aproape, nu de armele ci de mărinimia rivalului său glorios, vrăjmășit de Dumnezeu și de propria sa conștiință, umbra lui Saul de altă dată, se țineà cu aceiași îndârjire de viață.

Astfel din toată această împotrivire disperată față de un destin, îndreptățit să lovească existențele șubrede, din toată obstinația eroului de a-și conservà o viață decrepită și fără preț, și „propter vitam, vivendi perdere causas", se închiegà în mine, nu acel pur simțimânt tragic, care îndurerându-te, te înalță tot deodată prin larga perspectivă ce-ți deschide asupra jocului etern al marilor forțe morale; nu, un sentiment unic îmbinat din fiorul tragic și dintr'o stranie simțire de milă disprețuitoare față de încăpățânarea nedemnă a eroului de a se agățà de ce nu mai e al lui, față de *lașitatea* lui, de a nu se recunoaște învins de inevitabil. Și când, în cele din urmă, marea lui faptă dela *Gilboa,* aceea de a se aruncà în propria-i sabie, îi încheià viața, avui sentimentul că acest eroizm a venit prea târziu, spre a mai puteà reabilità figura lui Saul.

*

Dar în măsura în care figura lui Saul scădeà moralmente în ochii mei, în aceiaș măsură creșteau și se lărgeau proporțiile ei simbolice. Saul se măreà, se multiplicà și visiunea uriașă a unui neam întreg de umbre încovoiate, a unui neam de prisos, care își târăște totuși existența prin veacurile, cari îl covârșesc de ultragii, visiunea *neamului ales* se perindă pe dinaintea ochilor mei umezi! Nu mai văzui pe Saul, ci marea tragedie *etnică* a neamului lui Israel începù să-și desfășure înainte-mi actele ei jalnice.

Văzui prologul. Mi se înfățișă corul uriaș al neamurilor și al veacurilor, care umpleà marea scenă; văzui tresărirea mulțimei care se da la o parte înfiorată de scârbă, de milă, de ură și de teamă mistică; auzii glasuri strigând: „Feriți-vă! E Jidovul rătăcitor!" și desfăcându-se din învălmășeală, *Ahasver* înaintă, târându-și trupul gârbovit și învelit în zdrențe, M'așteptam să aud tânguioasa rugăciune:

„Chrétien, au voyageur souffrant,
Tends un verre d'eau sur ta porte;
Je suis, je suis le Juif errant,
Qu'un tourbillon toujours emporte."[1])

Dar nu! In ochii lui citii altceva. Niciodată în ochi așà de lacomi n'am citit mândrie mai dârză, niciodată într'o spinare mai încovoiată n'am presimțit rezistență mai încăpățânată, niciodată o față mai decrepită n'a exprimat majestate mai insolentă. In fața acestui *cerșetor-rege,* mă gândii fără să vreau la travestitul Ulise, și-l văzui în zdrențe, asistând la banchetele petitorilor! Dar de odată auzii glasul strident al moșneagului:

„Eu sunt bătrânul Ahasver, cel care nu vrea să moară. Sunt regele Ahasver, pe care l'au prigonit și lovit neamurile toate, și care, în ciuda lor, a trăit și

1) *Béranger:* Le Juif errant.

a îngropat rând pe rând multe neamuri şi va mai îngropà multe şi... nu va consimţì niciodată să moară! Eu sunt *alesul* Domnului şi pe vrăjmaşii mei el i-a curăţit din viaţă. Faraonii, cari m'au silit să le înalţ piramidele, dorm de mult în mormintele, de *mine* zidite. Nici piatră de piatră n'a rămas din Ninive şi Babilon; iar marei naţiunì romane, care m'a gonit din Ierusalem, ca să mă piardă, eu, exilatul nemernic, i-am supravieţuit. Şi toţi după ce şi-au împlinit rostul, au plecat din viaţă, ca Maurul ce-şi făcuse datoria, au plecat concediaţi de Domnul ca niște slugi umilite. Dar eu, eu sunt *alesul* lui Jehova, căci eu—şi numai eu—am primit dela dânsul legea adevărată. Puternic—prin credinţa lui—glasul meu singur a vestit cuvântul său. Mai întâiu glasul trâmbiţei mele a *dărâmat* zidurile Ierihonului; apoi, asemenea lui *Amphion*, puterea lirei mele a adunat şi închegat pietrele şi a *construit* Marele Templu: templul Dumnezeului unic şi al neamului unic! Eu...

Dar glasul corului înăbuşì pe al lui Ahasver: —„Mare ai fost, Ahasver, dar unde ţi-e templul şi unde mărirea ta trecută? De ce nu pleci să le regăseşti pe amândouă, în lumea morţilor? De ce mai întârzii, spectru hidos, în lumea celor vii?“ cântă groaznic corul neamurilor şi al secolelor.

O svâcnire de furie cutremură trupul lui Ahasver, sângele îi injectă ochii hrăpăreţi şi dârji şi cerşetorul înfruntă corul istoriei. „Ha! nici unul nu mă iubiţi! Dar eu voiu trăì—în ciuda voastră! Prin marea urii voastre voiu răzbate şi voiu revedeà Ierusalimul. Ahasver suferă, se târăşte, dar nu moare... nu *vrea* să moară!“ Şi scrâşnì din dinţi, şi pumnii strânşi îi trozniră.

Şi se sfârşì prologul, iar eu rămăsei cu întrebarea pe buze: „De ce nu vrei să mori, Ahasver?“ De ce, bătrân răutăcios şi egoist, de ce înlăturând pe cei tineri, cari n'au trăit încă, te îndeşi la masa vieţii, la care nu mai ai dreptul? De ce, în loc ca resemnarea senină—care, împlinindu-şi menirea, îşi socoteşte restul zilelor ca un *dar* al Dumnezeirei—şi acea sfială, ce pare a se ruşinà că mai face umbră pământului, în loc ca această aureolă a bătrâneţii să-ţi încunune fruntea, de ce, bătrân plin de îndârjire, călcând legile sfinte ale firii, te agăţi cu lăcomie de lumea, care te respinge?

*

Dar se ridică iarăşi cortina şi tragedia începù. Ca evocată de puteri magice, istoria veche treceà în goana vârtejului pe dinainte-mi. Vedeam toate neamurile vechi înflorind, înscriindu-şi visul lor în piatră, în marmoră, în legi şi rând pe rând vedeam câte o aureolă pălind şi apunând în marea largă din fundul scenii.

Dar de o parte stau fiii neamului ales. Nu se mişcau, ci împietriţi parcă, stăteau îngenunchiaţi în jurul marelui templu, închinându-se Domnului şi lor înşi-le, aleşii lui. Dar erà acolo, în ţara lor, un mare lac, Asfaltitul, şi miazme ucigaşe se ridicau din el şi otrăveau toată ţara, şi învăluiau templul într'un abur des şi împuţit. Părea că cei mai mulţi nu simt miazmele; dar pe unii parcă îi auziam şoptind:

„Că nu de geaba am fi locuind la Marea Moartă,
„Căreia îi lipseşte mişcarea, fluxul şi refluxul,
„Şi care de aceea infectează toată lumea;
„Că ea ar fi oglinda credincioasă a noastră în-
[şi-ne“.[1])

Dar de odată văzui marea lui Israel mişcându-se; văzui valuri furtunoase agitând-o, şi nu vre-un Neptun încruntat stârnise furtuna, ci un blând Galilean. Neamul înţepenit se înalţă de odată d'asupra sa însu-şi şi ce-mi văzură ochii? El dărâmă templul său, care nu i se mai păreà decât o strâmtă bisericuţă şi începù să puie temeliile altui templu vast, nu numai pentru sine ci pentru lumea întreagă. Vedeam bine ori mă amăgeau năluciri frumoase? Neamul ales ieşeà din sine însu-şi şi se proclamà preotul *umanităţii;* nimbul nemuririi îi încingeà fruntea.

Pe mine mă străbătù un fior nespus. „Israele, în clipa asta, care te face mai mare decât tine însu-ţi, în clipa asta face să mori. O mori, căci, ieşind din tine însu-ţi, ai şi depăşit hotarul existenţei! Mori, căci după asemenea faptă, ce preţ mai are o viaţă, care te-ar coborî iarăşi în tine însu-ţi?“

Dar—grozăvie!—neamul ales îşi reneagă singur marea lui faptă! Din sânul lui s'a născut o flacără uriaşă şi ea va trebuì să-l consume, spre a puteà luminà lumea întreagă. Dar nu e Israel neamul, care să facă din preţioasa-i viaţă torţa luminoasă a lumii. Spre a-şi trăì *el* viaţa lui îngustă, el va înăbuşì flacăra mântuirii obşteşti! Iată pe bătrânul Israel alergând să stingă focul, ce i-a cuprins coliba strâmtă, iată—o grozavă privelişte!—pe tată ucizând pe cel mai bun din fiii săi, care pusese foc colibei, spre a clădì un palat grandios în locu-i! Iată cea mai nelegiuită dintre crime: tatăl îşi ucide fiul, spre a puteà trăì el!

Vei trăì dar, Israele, dar te va urmărì răzbunarea cerească! Când sângele Galileanului ţi-a stropit faţa, am văzut cea mai jalnică dintre transfigurări: maiestoasele-ţi trăsuri regeşti, Israele, le-am văzut prefăcându-se în faţa crispată a pelerinului etern, Ahasver!

*

Mi se părù la un moment dat că neamul ăsta va pierì totuşi; privii recunoscător spre marea zeiţă a istoriei care—înduioşată parcă de suferinţele lui—ridică braţul să-i dea lovitura de graţie. Ea îi sparse cuibul şi ca pleava îl risipì la cele patru vânturi, spre a-l pierde.—Dar el nu înţelese gândul ei milostiv, ci, dârz, înfruntă istoria şi trăì.

Ahasver îşi începù călătoria eternă. El străbătù pământul întreg şi pretutindeni îl urmărì chipul Galileanului; căci sângele lui Iisus stropise pământul întreg şi pretutindeni el fusese sămânţa atâtor flori şi grâne, încât din fiecare pai şi din fie ce floare lui Ahasver i se arătà icoana prigonitoare. Şi el o oco-

1) *Hebbel*: Herodes und Mariamne (Act. IV, Scena II).

leà mereu pentru ca la fiecare pas ea să-l întâmpine iarăşi.

Scena se schimbase deci, dar gândul meu se înapoiă, fără voia lui, din ţările rătăcirii bietului jidov în... pustia Siriei. Acolo privirile mele urmăriră acel ghem de rădăcini uscate, care, purtat de vânturi şi secat de arşiţă, se rostogoleşte prin nisipurile fierbinţi ale deşertului; ghem de vreascuri în care nimeni nu mai bănueşte existenţa vieţii şi al cărui miros puternic camforat îţi dă impresia unei mumii vegetale. Când însă după ani îndelungi de rătăcire, această mumie întâlneà elementul umed al vieţii, o minune se întâmplà: de odată tresărirea vieţii mişcà vreascurile, încet, încet se desfăceà ghemul, ramurile lui înverzeau şi, respirând înviorată, *roza* nemuritoare a *Ierihonului* sorbeà iarăş cu sete din viaţă. In curând însă arşiţa pustiei svântà iarăş umezeala şi atunci—strângându-şi din nou ghemul—*semper viva* îşi reîncepeà rătăcirile, risipind în juru-i odoarea camforată, spre a înverzì din nou peste ani de zile—fără flori şi fără glorie—şi spre a-şi continuà la nesfârşit călătoria fără tihnă. Priveam floarea lui Ahasver, priveam pe Ahasver al florilor şi... plângeam.

Şi iar mă întorsei la Ahasver. Il văzui târându-şi povara păcatelor şi înaintând mereu, hulit, lovit, strivit, ca un biet câine, pe care oamenii, încolţindu-l, îl doboară sub ploaia loviturilor. Dar cânele Ahasver nu moare. Istoria i-a spart cetatea dându-l pradă răzbunării oamenilor. Dar iată-l făcându-şi singur alte îngrădiri de foc împotriva duşmanilor; dârzul cerşetor se închide în zidurile mândriei, el se închide ca o omidă în larva ei—împotriva marii ierni a veacurilor—şi acolo îşi trăieşte visul lui milenar, aşteptând nestrămutat, marea primăvară a întraripării. Iar în jurul zidurilor lui, vrăjmaşii clădesc zidurile *lor* împotrivă-i şi închid ca într'o cuşcă şi ca pe o fiară hrăpăreaţă pe acela care s'a închis împotriva lor ca un rege prigonit, în trufaşu-i turn de fildeş.

Ca acei prinţi din poveşti, pe cari o vrajă duşmană i-a prefăcut în câte-o lighioană urîtă, semeţul Ahasver umblă ca un cerşetor murdar, ca un câine prăpădit prin uliţele *Ghetto*-ului.

„Câine cu gânduri câineşti
El scurmă toată săptămâna
Prin noroiul şi gunoaiele vieţii
Batjocorit de strengarii străzii.

Dar deodată, Vineri seara
In ceasul asfinţitului
Se desleagă vraja şi cânele
Devine iar fiinţă omenească".[1])

Atunci refugiat în sine, cerşetorul se transfigurează; trufia regească îl înviorează şi în braţele mângâietoare ale prinţesei Sabat, el îşi recheamă trecutul, se cufundă cu duioşie nespusă în nostalgia Sionului şi—sublim aproape în încăpăţânarea lui supraumană—visează revederea Ierusalimului.

1) *Heine*: Prinzessin Sabbat.

Iar când a doua zi el îşi reià câinească pribegie, cerşetorul încovoiat, ascunde sub masca laşităţei, insolenta-i trufie regală. Şi dacă sub privirile de hulă ale celorlalţi, el merge să se prosterne adesea la picioarele viţelului de aur, pe care neamurile îl cred singurul lui idol, în ceasurile mari însă, neamul ales pătrunde ca un Mare Preot în sfânta Sfintelor, spre a adorà pe adevăratul său Dumnezeu: el însu-şi, eternul Israel, al căruia scut e Iehova. Şi când mânele lui uscate tremură la atingerea aurului, nu tremuratul setei avare îl scutură, ci emoţia sfântă a altui gând: el vede în metalul preţios,—pe care contactul necredincioşilor nu-l poate murdări, pe care loviturile continui îl subţiază mereu, dar al cărui fir se poate întinde la nesfârşit, fără a se rupe—imaginea lui însăşi, aurul naţiunilor, vede firul de aur el existenţii lui, care subţiat sub ciocanul nevoilor, trece prin filiera tot mai îngustă a secolelor şi se întinde la nestarşit, neatins de divina Parcă.

O, Ahasver, bătrân decrepit, care-ţi târăşti de atâtea veacuri agonia, prin ce ironie nemiloasă regina *Mab* umple creerii tăi veşteji cu visul unei a doua pubertăţi? O trup înţepenit, mădular mort al umanităţii, care de atâta timp ai rupt legăturile şi schimbul de sucuri cu organele vecine, o mumie ciudată, îngropată în piramida arguţiilor talmudice, prin ce rătăcire fără seamăn a minţii tale, care va să fi pierdut simţul vieţii, te mai socoteşti în rândul viilor şi—asemenea strămoşului tău, Saul—te încăpăţânezi în credinţa de a fi tot unsul Domnului şi purtătorul cuvântului său?—Ce solzi deşi va să-ţi fi acoperit ochii, ca să nu vezi—ca şi Saul—că Domnul a uns de mult pe alţii, să poarte mai departe flacăra sfântă? Cum, Ahasver? Tu nu vezi marea cea verde de grâu răsărită din sângele, pe care tu l'ai vărsat? Iar tu nu te vezi a fi viermele stricător care roade la rădăcina mândrei culturi şi pe care îngrijitorii ei îl prigonesc de moarte şi-l strivesc cu ură? Iar de zici că nu eşti vierme, de ce—asemenea târâtoarelor nemernice, cari tăiate bucăţi, continuă totuşi să trăiască, fie-ce fragment reîntregindu-se—de ce, fiind sfârtecat în bucăţele şi asvârlit vrăşmaşilor, părţile tale au mai păstrat încă svăcnirea lamentabilă a unei vieţi fărâmate şi sub-umane?

Dar ce aud? Ahasver mi-a ghicit gândul: „Eu nu sunt râma tăiată în bucăţi. Eu sunt acel Făt Frumos al basmelor, pe care lighioanele vrăjmaşe l'au făcut mici fărâme; dar mântuitorul, care, apropiind părţile trupului său şi atingându-le cu buruiana minunată, îl va reîntregì, înviindu-l mai tânăr ca înainte, mântuitorul nu va întârzià să vină". Nu ştiu ce amestec nespus de dispreţ şi de înduioşare îmi topì inima în lacrămi. Ce mare eşti în ticăloşia ta, Ahasver!

*

Dar tragedia înaintà, mai sfâşietoare încă. Ca şi pe Saul, văzui neamul ales zdrobit de durerea de a vedeà pe cei mai scumpi din fiii săi părăsindu-l spre a trece de partea vrăjmaşilor. In organismul ăsta—pornit spre descompunere— vedeam dezvoltându-se câte una din acele celule superbe, cari după ce secau

puterile celorlalte spre a acumulà singure energii uriașe, simțind că mediul ăsta istovit de vlagă nu le prieste, se deslipeau de el și—urmând eterna îmboldire a vieții—mergeau să se înglobeze în câte-un organism străin, din a cărui vigoare își puteau nutrì intensa lor viață și să-și reverse în sânul noului părinte seva lor bogată și rodnică. Vedeam și înțelegeam trista necesitate, care sileà mlădițele cele mai viguroase ale acestui copac vlăguit să se altoiască pe trunchiuri străine, dacă voiau să înflorească și să rodească vre-odată. De câte ori nu i s'a sfâșiat inima neamului ales, când marea răzbunare cerească alegeà de instrumente pe cei mai dragi din fiii lui, cari smulgându-se dela pieptul lui uscat, plecau să urmeze calea largă trasă de marele lor frate, divinul Galilean! De câte ori *Saul* n'a devenit *Paul*, căci numai ieșind din atmosfera confinată a colbului talmudic, i-ar fi putut cădeà solzii de pe ochi! Și de câte ori sublimul șlefuitor din Amsterdam trebuì să renunțe de a șlefuì ochelarii săi miraculoși pentru ochii murinzi ai tatălui său și să-i destine înțelepților celorlalte neamuri!

Priveam la eroii altor neamuri, cari nu înfloreau decât în măsura în care își trăgeau seva din rădăcinele neamului lor și, ca bravi trompeți, pășeau în fruntea alor lor, însuflețindu-le curajul. Dar eroii lui *Israel*, siliți de o tragică necesitate, trebuiau spre a se afirmà, să se lepede de ei înșì-și, să devie apostații crezului lui egocentric și—cu inima frântă de jale—să sară zidurile cetății lor strimte, spre a se avântà în largul zărilor... creștine! Dar nici semnul ăsta al dreptății eterne nu-l înțelese neamul ales, nici glasul care-i strigà cu furie: „O, tată nemernic, la ce mai trăiești, când fiii tăi cei mai bravi se leapădă de tine?"; nici glasul care-i strigà cu milă: „Vai ție, cel mai ticălos dintre paria, căruia apăsătorii îi răpesc și fiii spre a-i smulge mângâierea cea din urmă! Vai ție, mai vrednic de jale ești decât iloții, căci pe fiii lor cei mai bravi îi *ucideau* stăpânitorii, dar pe ai tăi îi momesc dela sânu-ți, spre a-i înarmà împotriva ta!" Privindu-și fiii, care se depărtau, Ahasver plângeà lacrămi de sânge; dar deodată se ridicà trufaș, îi fulgerà cu privirea și o furtună de blesteme îngrozitoare urmărià pe dezertorii armatei alese. Apoi, istovit, Israel se așterneà pământului, își rezemà capul de o piatră și adormind visà visul tinereții sale: o scară lungă se suià dela el până la cer și pe ea coborau și urcau solii binevestitori ai Dumnezeirei; iar el, Israel, se luptà cu îngerul Domnului și-l biruià!

*

A doua zi, Israel-Ahasver își reluă toiagul rătăcirii. Ocolit de oameni, lovit de blestemul istoriei, el rătăceà fără odihnă. Când, într'o seară, în mijlocul unei vaste pustietăți, el se întâlnì cu un alt pribeag încovoiat, pe care soarta părea că voise să-l înfrățească cu dânsul. Rătăcitorii se opriră față în față.

— „Ahasver!", strigă străinul cu milă.

— „Peter Schlemihl", strigă Ahasver cu dispreț. „Incotro, Schlemihl?"

Străinul pribeag își plecă fruntea și măsură cu privirea lunga umbră a lui Ahasver, culcată pe nisipul pustiei. Nici o altă umbră nu sta culcată alături, căci, vai, el Schlemihl n'aveà umbră.

— Incotro? Precum știi, alerg să-mi caut umbra, pe care am vândut-o pe aur. Caut pe necuratul, să-i înapoiez punga asta blestemată și să-mi iau umbra înapoi. O, de m'aș vedeà iarăși cu umbra mea!

Un râs nimicitor crispă fața lui Ahasver:

— O, creatură umilită!

— Ahasver, răspunse blândul Schlemihl, suntem frați de nenorocire! Eu mi-am pierdut umbra pentru sclipirea aurului; tu pentru a puteà trăì, ai pierdut toate bunurile cari dau preț vieții.

— Atâta numai, că tu, sclav târîtor, alergi să înapoiezi prețul ca să-ți recapeți paguba, pe când regele Ahasver își păstrează cu mândrie prețioasa lui viață, așteptând mărirea trecută, care trebue să se întoarcă. Nu e frate sclavul cu regele, Schlemihl!

Și săgetând cu regeasca-i insolență pe străin el se depărtă cu grabă. Schlemihl plângeà privind cum se depărtà cerșetorul și umbra lui lungă.

— Iți plâng de milă, dârzule Ahasver. De când ți s'a sfârșit menirea, cum de te mai încăpățânezi într'una să faci umbră pământului?

Dar subit, fulgerarea unui gând sinistru lumină fața lui Schlemihl, ochii lui priviră lacomi încă odată umbra lui Ahasver, care se topeà în umbra mare a amurgului, pe față-i tresărì expresia unei subite amintiri teribile și un tremur îi străbătù trupul.

— Dacă cumva umbra *lui*... o fi umbra *mea!?*

El pălì mai mult încă, se lovì cu palma peste gură, făcù semnul crucii.

— Iartă-mă, Doamne, de am vorbit cu păcat. Iartă-l Doamne pe Ahasver, de am spus adevărul!

Și pornì clătinându-se.

Eu înghețai de groază la gândul că poate Schlemihl a avut presimțirea adevărului. Ahasvere, nu cumva trupul tău inert, cadavrul tău a răpit locul pe care toate legile firii îl destinase altor organisme viguroase? Nu cumva ai scos viața din drepturile ei, spre a-ți conservà tu un organism, care nu mai știà decât să rabde loviturile, care nu mai știà să reacționeze decât secretând venin, care n'a mai ridicat odată brațul, care printr'un *fapt* măcar, nu și-a mai afirmat dreptul la viață?

Dar de ce-ți arunc *eu* piatra în față, când, iată, mâna soartei se ridică din nou asupra ta?—Văd—o, minune!—cadavrul tău tresărind, mădularele-i înțepenite mișcându-se și refăcând gesturile vieții. La glasul unei trâmbiți stridente, care-ți trezește nădejdea revederii Sionului, tu, Ahasvere deschizi ochii și... miști brațele! Dar, prin ce crudă ironie tocmai acela din fiii tăi care, înspăimântat de visiunea „amurgului popoarelor", a dat alarma în contra „degenerării" universale, tocmai acela poartă trâmbița renașterii lui Israel, a neamului-cadavru? Nu vezi, Ahasvere, că nu vibrarea vieții îți mișcă trupul, ci doar acel curent

galvanic, care face să tresară morții pentru o clipă, turburându-le pacea? Dar Israel nu vede *ironia* aliându-se cu soarta lui tragică. Printr'o altă batjocură a soartei, înfățișarea lui de spectru a speriat pe superstițioșii neamurilor celorlalte—cari au răcnit îngroziți de stafia *Cahalului*—și bietul rătăcitor s'a crezut el însu-și mai tare ca niciodată, de vreme ce aspectul lui inspirase atâta spaimă. Astfel soarta nemiloasă îl mai biciuià odată cu *ironia* ei, înainte de a-i da lovitura de grație. Dar în sfârșit tragedia se apropie de actul al V-lea.

*

Dar actul al V-lea nu-mi fu dat să-l văd, căci cortina se lăsă între mine și marea scenă a istoriei, spre a nu se mai ridică. Eu rămăsei cu sufletul încordat de așteptare zadarnică. Târziu încordarea mi se topì în lacrămi:

„Nefericiți urmași ai lui Saul, de ce v'ați încăpățânat a trăi, când rostul vieții voastre se încheiase cu glorie, când alții, tineri, se îngrămădeau la porțile vieții spre a vă luà locul? De ce ați întors ochii dela atâtea semne lămurite, prin cari soarta vă vesteà apusul, de ce—îndârjind-o—i-ați așteptat loviturile, de ce—răbdându-le ca sclavii lași, deși afectați mândria regală—ați trezit disprețul ei, care vă coplesește azi cu ironia ei nimicitoare? Ori mai credeai, mumie de zeci de ori secular, că mai ai vre-o noimă de a fi? Ce ideal nou puteà răsărì din pieptul tău îmbălsămat? A, oare templul *viteluluì de aur* să fie rostul preoției tale prezente și viitoare? Fi pe pace, Ahasver, de mult neamurile vrăjmașe au înălțat zeului metalic idoli nespus mai măreți decât vițelul tău umil! De ce dar, Ahasvere, nu grăbești sosirea zilei, în care capul tău, îmbătrânit și însângerat de lovituri, căzând moale pe perină, să adoarmă somnul sfânt, carele singur, inobilându-i trăsăturile, îl va învăluì din nou în nimbul venerabil al anticului Israel? Ziua morții tale va fi marea „zi a reconcilierii" cu umanitatea!

„O! de ce nu mi-e dat să asist la actul al V-lea, să văd în fine gestul lui Saul dela Gilboa? O! mumie, prefă-te în pulbere și redă țărâna ta pământului, care de atâta vreme își reclamă dreptul!"

Petru Străinu.

Înștiințăm pe toți cei doritori de a aveà în bibliotecă **„Noua Revistă Română"**, *că avem din nou la dispoziția d-lor colecțiile volumelor V, VI, VII, VIII, IX și X din revistă, legate în scoarțe tari și demne de a figurà în orice bibliotecă, pe preț excepțional de lei* **1.50** *fiecare volum (în provincie plus 60 bani porto pentru 1 sau două volume, lei 1.10 pentru 3 sau 4 și lei 1.60 pentru 5 sau toate 6 volumele).*

Un volum cuprinde până la 450 pag. de text variat și mereu de actualitate.

Cererile, făcute pe cotorul mandatului cu care se va trimite suma de mai sus, sau în scrisoare, la care se va alătură suma de mai sus în mărci poștale, vor fi înaintate administrației revistei.

PSICOLOGIE

DESPRE NEINCREDERE

«...Se méfier des gens qui comprennent tout et de ceux qui ne comprennent rien».

Charles Régismauret—Contradictions

Neîncrederea este una dintre cele mai de seamă stări psihice. Se observă în multe faze ale vieței sociale și morale. Nici unul dintre oameni nu este scutit de dânsa. Atât individul, cât și colectivitatea la olaltă, sunt atinși.

De multe ori, această stare trece în domeniul patologic: In multe împrejurări omul nu mai are încredere nici chiar în sine însuș.

Din această pricină, el nu este destoinic să săvârșească nici chiar cel mai neînsemnat act. Uneori nu este vorba de afacerile sale personale, dar de acelea în care dânsul este sau va fi interesat. Nu crede în aceea ce i se spune și nici în însemnătatea afacerei.

Dacă o afacere nu se referă la vre-o bancă, sau la vre-o societate anonimă cu capital mare și dobânzi extraordinare, cum de multe ori se vede prin bilanțuri, atunci omul nostru nici nu vrea să auză de altceva, care, în fond tot comerț este și tot beneficii va da. Răspunde acelor care vor să-l intereseze că „nu se pricepe în asemenea întreprinderi", că nu vrea să-și rișce capitalul, cu toate că câștigul este asigurat; sau alte ori că „pentru un moment nu dispune de capital; poate pentru mai târziu va vedeà" sau „că va studià afacerea".

Faptul acesta în alte țări nu se întâmplă. In Franța de pildă, oamenii au spiritul întreprinderilor dezvoltat, în cel mai înalt grad. Pentru dânșii orice afacere are sorții izbânzei. Dintr'o singură expunere o înțelegi și dejà foloasele ei prind chiag în mintea lor; o întorc și o sucesc pe toate fețele; statornicesc de o parte și alta câștigul și pagubele și apoi repede o înjghebează. Mai niciodată nu greșesc. Am avut prilejul să mă încredințez de aceasta. Intreprinderi cari la întâia vedere, păreau a nu aveà urme de succes, odată înjghebate, mergeau bine, acționarii sau comanditarii câștigau și toți erau mulțumiți.

La noi însă aceasta nu se observă; nimeni, dacă vre-unei bănci sau capitalist îi propui o afacere, nu se încumetează s'o studieze nici chiar superficial, să-și dea măcar seamă de dânsa. Dela început te descurajează sau îți spune personal sau acelora pe care i-ai însărcinat cu propunerea întreprinderei că aceasta „n'are să meargă". Sistemul este rău și nenorocit. Pentru aceasta nu poate progresà, nu poate prinde temeiu în țara noastră și alte întreprinderi, tot așà de serioase ca cele de bancă. Când ai noștri nu au păsit frontierele țărilor civilizate, când au rămas tot în lenea orientalizmului neîntreprinzător, spiritul întreprinderilor nu-i călăuzesc, *neîncrederea* îi stăpânesc. Sau dacă nu, atunci toată activitatea lor, și-o îndreptează în spre operațiuni de samsari ordinari. Ei nu urmăresc cât de puțin un bine comun, ci unul personal. Gândul lor este îngust și meschin. Ei nu pot să deosibească decât partea speculativă; pe cea frumoasă, nobilă nu o pot pentrucă nu au cunoscut-o niciodată.

Mi-a fost dat să observ un fapt care deși mă privește personal, totuși nu poate fi trecut cu vederea, pentrucă întărește afirmările de mai sus și se poate

generalizà. Sunt acum câteva luni, am manifestat ideea creărei unui institut pentru boalele de inimă; aveam însă nevoie de un capitalist. Un oarecare prieten mi-a spus atunci „lasă s'o facem împreună; afacerea este bună". Nu l'am mai văzut; când îl căutai erà plecat, ba la Viena, ba la Braşov. Un altul mi-a recomandat pe un capitalist care, la rându-i entusiasmat de rentabilitatea afacerei mi-a spus „Vin Sâmbătă, să stabilim afacerea şi să începem". Aşijderea nu l'am mai văzut; ba ce este mai mult, căutându-l de vre-o douătrei ori, se ascundeà zicând că nu este acasă.

Neîncrederea se observă mai ales în iubire: doi tineri sau o căznicie se iubesc. Deodată nu se ştie cum, *neîncrederea* îi muncesc; sau unul sau altul încep să nu se mai încreadă într'înşii, se îndoiesc unul de altul; la aceasta se adaogă gelozia, una din nuanţele neîncrederei. Amândoi se tem, se spionez, îşi muncesc gândurile, se războiesc cu însăşi fiinţa lor, până când desnădejdea îi coprind, îi încătuşează cu lanţul nevolniciei sale. Sfârşitul acestei categorii de neîncrezători, este de multe ori trist. Câte iubiri sfărâmate, câte căznicii zdrobite!

In viaţa politică, neîncrederea, nu este mai puţin adevărat, joacă un rol însemnat. De câte ori, alegătorii, care au dat voturile lor unor anumite persoane, nu s'au înşelat în aşteptările lor? Aceşti oameni promit prea mult, şi în urmă nu dau nimic acelor care le-au dat votul şi le-au dat putinţa să intre în Parlament. Cu astfel de făgăduieli falacioase lesne se cultivă în sufletul alegătorilor neîncrederea.

In justiţie, de asemenea a început lumea să nu mai aibă încredere. Faimoasa Themis, justiţia omenească, nu ştie decât să lovească şi să nu vază. Astfel, cum să aibă omul încredere în judecată şi judecători?... Dar, acì mai intervine şi alţi factori: *întâiu* dibăcia advocaţilor. Dacă o parte are un advocat slab, cu toată dreptatea pe care poate s'o aibă clientul, poate pierde cauza fiindcă avocatul său nu a fost destoinic să sfărâme argumentele adversarului.

Jacques Dhur, apărătorul dezmoştenitilor soartei, într'un articol admirabil *Comment la Justice peut jouer de la Folie*, zice cu drept cuvânt: „Acela care are afaceri cu Justiţia, fie că este bogat sau sărac, fie că este a-tot puternic sau un biet om, este rău tratat. Este o teză pe care am susţinut-o în totdeauna şi asupra căreia invariabil evenimentele mi-au dat dreptate".

O altă formă de neîncredere, este aceea care se observă între prieteni şi mai ales acei care se pretind vechi sau chiar prieteni din copilărie.[1]) Sunt multe cazuri de acestea. Dacă de exemplu este vorba să ceri unui asemenea amic să te împrumute cu câteva sute sau mii de lei, după împrejurări, atunci lucrurile se schimbă; prietenia dispare, face loc neîncrederei.

Neîncrederea în breasla medicilor este mare. Aceasta provine sau dela medic la medic sau dela medic la bolnav sau vice-versa dela bolnav la medic. O pildă va fi de ajuns. Nu mai departe zilele trecute am fost chemat la nu bolnav; sufereà de un anevrism şi sclerosă a inimei.

Mi-a spus că, vrea să facă consult cu medicul său. Ne-am întâlnit împreună şi i-am propus un tratament cu seroterapie. Medicul său mi-a răspuns fără vre-o reflexiune serioasă: „De oarece nu cunosc serumul d-tale, *nu am încredere* într'însul."

*

In literatură *neîncrederea* din cele mai îndepărtate timpuri, a ispitit pe scriitori.

Astfel, Hamlet este caracterul omului neîncrezător. El nu se încrede în nimeni, nici chiar în el însuşi. Salvini interpretatorul lui Hamlet, zice într'o oarecare parte a comentariilor sale: „In ochii săi, unul este ucigaş de frate, celălalt adulter de inimă. Dacă dovada uşoarei vine a mamei sale îl întristează şi îl face visător şi melancolic, crima nesocotită a unchiului său îl face bănuitor, prepuelnic şi răsbunător. Cea dintâiu îi ridică stima şi orice simţimânt virtuos şi delicat pentru femee; *cea de a doua naşte neîncrederea şi disprețul pentru om.*

Edouard Rod în *Le Glaive et le Bandeau*, unul dintre cele mai caracteristice romane ale sale, a zugrăvit în culori vii *neîncrederea* în justiţie. Pune problema în modul următor: „Lhermantes la o vânătoare împuşcă din greşală, pe un unchiu al său.

Nu a văzut acest fapt, decât un oarecare D'Eutraque, care având ciudă pe Lehrmantes, fiindcă iubeà pe nevastă-sa, afirmă la instrucţie, pentru ca să-şi răzbune, că, într'adevăr el care erà încurcat în afaceri a împuşcat pe unchiul său, pentru ca să-l moştenească". Justiţia nu şi-a făcut datoria în conştiinţă; n'a scormonit bine cauza şi Lhermantes erà aproape să fie condamnat, dacă D-na D'Eutraque, de la sine, în plină şedinţă, n'ar fi declarat adevărul afacerei".

Rod este categoric şi cu drept cuvânt, spune că oamenii nu mai pot să aibă *încredere în justiţie.*

Aproape toate romanele lui Ernest Zahn, unul dintre cei mai mari romanţieri elveţieni, se bazează pe acest simţimânt al Neîncrederei. In special *Verena Stadler*, *Taina* şi mai cu seamă *Albin* sunt, dacă aş puteà să mă exprim astfel, imnuri închinate *Neîncrederei.*

In întâiul, lumea, rudele nu se aşteptau ca Verena să iasă o femee casnică bună, cinstită şi harnică.

In Taina, lumea în special, nu se aşteptă ca Yolanta femeea lui Adelrich, care păcătuise pe vremuri cu Marianus fratele lui Adelrich, să iasă o femee cinstită şi bună. Ea preferă mai bine să moară, decât să se mai mânjească încă odată.

De asemenea în *Albin*, nimeni nu aveà *încredere* în strengarul acesta, care, se însoară bine şi ajunge în satul lui, om mare şi primar; toată lumea se sfătueşte cu dânsul, îl iubeşte şi se încrede în el. Ajunge omul situaţiunilor, conduce satul lui, înlăturând astfel *neîncrederea* care planase asupră-i.

*

In multe cazuri *Neîncrederea* încuibată în sufletul cuiva, ajunge dintr'o simplă stare sufletească, una adevărată patologică-mintală. Omul, îşi pierde puterea să judece aşà cum trebue; devine adevărat *abulic.*

Neîncrederea este o formă de abulie, din clasa cea mare, largă şi elastică a Neurasteniei. In asemenea împrejurări, omul trebue să caute a se îngriji mai întâiu şi apoi a judecà dacă este cu putinţă a se alipì de adevăratul om civilizat, de acela care simte lucrurile cu nepărtinire şi le vede prin prizma aceluia cu judecata senină şi sănătoasă.

Dr. Fl. Simionescu

1) Emile Faguet: *De l'amitié*, Paris, ed. Sansot.

LITERATURA

IN HUMULEȘTII LUI ION CREANGĂ

Pe valea Ozanei.

Când am intrat în Târgul Neamțului coborà soarele de nămiezi. Ulițele sânt murdare, te împiedici în grămezile de gunoaie; iar casele mărunte, rar se vede câte un han mai ridicat, și acela este zidit din cărămidă cărată dela cetate.

Prăvăliile, piața, încotro întorci capul, numai de perciuni dai. Aleargă ovreii par'că sânt zănateci, îți spun că scot și lapte din piatră, când e vorba de cevà «spagă», cum se înțeleg ei.

Târgul Neamțului își are începutul din vremuri foarte depărtate. Cei cari au bătut stâlpii acestui orășel, au fost un grup de negustori sași și nemți, rămași după plecarea Cavalerilor Teutoni din cetatea Neamțului cari pela 1300 trăiau în târgușoarele Jacota și Coarnele, amândouà așezate lângă muntele Rusu (pe atunci îi spuneà muntele Alb) deasupra drumului ce legà Transilvania cu părțile acestea ale noastre. Azi nu se mai vede nici urmă de târgușoare, însă dealurile poartă tot numele lor, de Jacota și Coarnele.

Sașii aceia trăiau din negustorii. Vindeau vite, lăpturi, brânzeturi; apoi tot felul de țesături și împletituri; ca: lăicere, scoarțe, sumane, ițari, ștergare.

Dar din cauza tâlharilor, cari se încuibaseră în aceste locuri pustii și dosite, sașii năpustesc târgușoarele, și se coboară spre poalele munților, la locuri mai umblate. Parte din ei tăbărăsc sub dealul Corciova și urzesc târgul Urania. Parte merg mai devale, pe undele limpezi ale Ozanei, la luminișul larg, în drumul bătătorit, din care porneau cărări spre toate mânăstirile,—și acì, sub deal, își rânduesc dughenele. Și, încet-încet, se înjghebează târgușorul, când mai mare, când mai mic, când ars de foc, când prădat de vrăjmași.

Astfel s'a început Târgul Neamțului. A crescut și s'a întins până unde este acum... Iar locul unde s'au bătut atunci cei dintâi pari, sub muchea dealului, azi poartă numele de Ulița-veche...

*

«Drag mi-erà satul nostru cu Ozana cea frumos curgătoare și limpede ca cristalul; dragi mi-erau tata și mama, frații și surorile și băeții satului, tovarășii mei din copilărie; dragi mi-erau șezătorile, clăcile, horele și toate petrecerile din sat, la cari luam parte cu cea mai mare însuflețire». Cuvintele acestea atât de scumpe și frumos spuse, ale lui Creangă, mi-au venit în minte când am trecut podul peste Ozana și ne-am îndreptat spre Humulești. Satul de altă dată, unde s'a născut și a crescut scriitorul, satul cu răzeși voinici și buni gospodari,— azi este o suburbie a Târgului Neamțu.. Casele însă sânt tot ca de sat, ulițele largi, prăfuite și câini mulți la fiecare curte.

Când să dăm în ulița «Ion Creangă», întâlnim o fetiță, ca de 10 ani, ducând dindărăt doi viței, împiedecați.

— Matale ești d'aici? intru eu în vorbă.

— Da, d'aci! răspunde fetița, vioaie.

— Și cum te cheamă?..

— Gherghina.

— La școală te duci?.

— Da, sânt în clasa treia.

— Dar matale ai auzit de casa lui Creangă? schimb eu vorba.

— Unde vin boeri mulți?.. Da știu; cum să nu știu!. Mai nainte, uite colo unde se vede părul cela marele! și sili viței să meargă mai de zor.

— Dar de Ion Creangă ai auzit? o întreb tot eu, văzând că se înfige la vorbă.

Fetița ridică ochii la mine, veselă:

— Am auzit!.. Ne-a spus domnu' la școală, c'a fost învățat și a făcut multe cărți.

— Și matale ai cetit vre'o carte de-a lui Creangă?

— Da, ne-a cetit domnu' la școală. Am și eu una acasă și cetesc seara în ea.

— Așà e, că spune urât! îi iau cuvântul din gură, zâmbind.

Gherghina se uită la mine, posomorât:

— Nu!... spune frumos... cu împărați, cu smei...

După o tăcere de câteva clipe iarăș prinse a grăi:

— Spune și de capra cu trei iezi,.. c'a venit lupu' la ei, când plecase mă-sa, să le aducă mâncare, și iedul cel mare, prostu, i-a deschis ușa; cel mic, mai cu minte, s'a ascuns,—a cunoscut el că nu e glasul mă-sei... Și pe ceilalți doui iezi i-a mâncat lupu'.

Fetița tăcù.

— Și ce s'a mai întâmplat în urmă Gherghino?..

Lăsă ochii în jos și muie glasul:

— Biata mă-sa, săraca, a plâns mult și s'a bătut cu capul de pereți, când și-a găsit copiii mâncați.

Apoi numai decât i se înseninează fața și începe vorba:

— Dar și lupu' a pățit-o... A făcut capra pomană copiilor morți, și l-a chemat și pe el... I-a dat scaun să steà; iar scaunul erà de ceară, s'a topit și a căzut lupu',—că dedesuptul lui erà o groapă adâncă, plină cu cărbuni, aprinși; și s'a fript lupu' acolo... Bine i-a făcut...

Ridică ochii iarăș la mine:

— Cine nu e ascultător, pățește ca iedul cel mare; și cine face rău, pățește ca lupu'... Așà ne-a spus domnu la școală...

Am ajuns în dreptul părului, despărțit în două crăci, groase și nalte.

— Uite, aici e casa lui Creangă, grăiește Gherghina.

După aceea se pleacă de mijloc:

— Sărut mâna.

Scosei din buzunar doui gologani și îi întinsei. Fetița lăsă privirile în jos și încruntă sprâncenele:

— Nu!.. n'am venit d'asta eu!. și fugì, împingând viței cu brațele.

Am stat în loc și m'am uitat după ea. Când s'a depărtat cât-va, Gherghina a întors capul înapoi, veselă acuma:

—.. Sărut mâna!.. Eu n'am venit d'asta!..

In poartă ne ies înainte patru javre bălane, și cât te-ai frecà la ochi toată ulița aue de lătratul câinilor.

Pe prispă se ivește o femee măruntă, roșcovană. Pune mâna pe-o joardă. Cățelandrii fug de rup pământul spre grădină, chelălăind și lingându-și labele, unde-i altoise stăpâna.

— Bună ziua, lele! rupem noi vorba, întâi.

— Mulțumim dumneavoastră! răspunse femeea, grăbită, și-și lăsă șorțul din brâu peste poalele cămășii, ridicată până la genuchi.

— Rogu-te, căutam casa răposatului moș Creangă.

— Da, aici e.

— Putem s'o vedem și noi, înăuntru?...

— Cum nu!.. poftiți...

Intrăm în curte. Pogonașe cu mixandre, căltunași, rozetă,—se întind pe lângă uluci; iar florile despicate trimit mirosul până în uliță. Sub părul bătrân se umbrește casa, măruntă, cu strașina plecată, învelită cu șindrilă, pereții văruiți toți în alb, și încinsă de jur împrejur cu prispă.

In bătătură, fumegă pe pirostrii, un cazan cu apă;

alături, o albie cu rufe. In prag se ivesc două capete bălane.

— In casă deavolilor! se încruntă mama la ei.

Copiii, aproape goi, doar cu cămăşuţele până la genuchi, se dau după uşă.

— Poftiţi p'aici, domnişorilor! ne ocoleşte femeea pe partea dinspre grădiniţă,—o intrare prin care nu duce pe ori cine.

Ne plecăm mult, ca să încăpem pe sub pragul de sus al uşei.

— Asta e casa bătrânească! grăeşte femeea şi-şi poartă ochii împrejur.

Odaia e destul de largă, numai tavanul e jos; însă pereţii, spoiţi de curând, deschid casa.

— La noi, ca la ţară! Erà şi mai rău, dar am schimbat ici-colo, că de,... vine câte cineva mai scuturat, şi şade ruşine!..

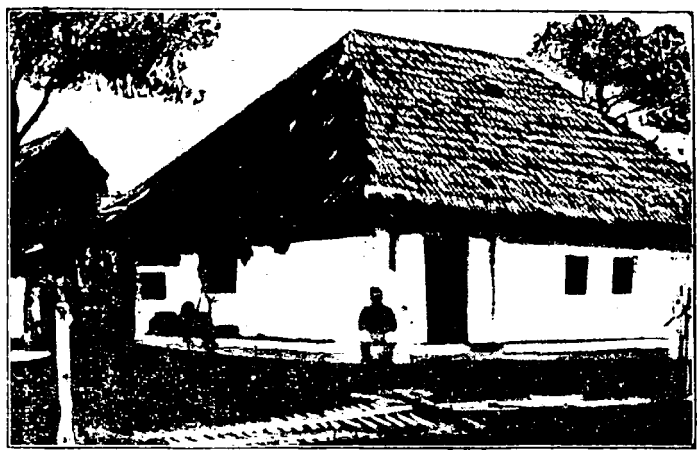

Casa din Humuleşti, unde s'a născut şi a crescut scriitorul Ion Creangă.

Rotesc privirile. Lângă peretele dela răsărit, un pat de tablă, aşternut cu cearceaf alb de madepolon, împletit pe poale cu horbotă de târg. Câteva scaune de paie stau rânduite pe lângă masa din mijloc, învelită cu o faţă iarăşi de târg; iar în colţuri două foteluri de puf.

Acestea înlocuesc lăviceresle învărgate, de altă dată şi patul bătrânesc de stejar, care se întindeà cât peretele.

In locul ştergarelor rânduite în cui, a cununile de mirodenii şi busuioc, în locul cruciuliţelor împletite din spic de grâu roşu,—acum atârnă pe pereţi, într'un colţ, un tablou fără ramă, c'un chip de femee, goală până sub sân, stând într'o rână pe canapeaua roşie. Şi multe portrete de felul acesta, dar nici unul de al scriitorului.

Nici ferestrele nu mai sârt cele croite de răposatul Ştefan, tatăl lui Creangă. S'au lărgit şi ele şi s'au ridicat până sub straşină. Acum pe tocul lor sânt rânduite glastre cu cerceluş, cu muşcată, cu maghiran, şi o perdea de horbotă strecoară lumina.

Altădată fereastra erà măruntă, ochiul mic, dar soarele intrà tot şi se revărsà în casă; noaptea, luna nu mai erà stăvilită de perdele, băteà la geamul unde împleteà în cârlige Smărănduca, mama lui Creangă, iar Ionică, se canoneà, la lumina slabă a opaiţului, să buchinească slova veche de pe ceaslovul bisericesc.

In firida, spoită cu humă, unde Smărănduca aprindeà ciobul cu tămâie şi reşină,—acum e aşternută foiţă roşie; iar pe hârtie, rânduită o sticluţă, pe care scrie: «Eau de Cologne», alta cu glicerină, şi o cutie, de bună seamă, tot cu vre un fel de alifie pentru obraz.

— Aţi schimbat mult! încep vorba după câteva clipe, şapoi plimb ochii pe sus, peste martacii groşi şi afumaţi.

— Da!.. Numai grinzilor n'am avut ce le face..! Trebuià să desvelim toată casa, şi.. nu ne dă mâna... Poate mai târziu!..

— Dumneata eşti rudă cu răposatul moş Creangă?..

— Da, nepoată, de soră..

— Am auzit că vreà Stăpânirea să cumpere casa şi să vă facă dumneavoastră alta, la fel!..

Femeii îi zâmbirà ochii:

— De!.. domnişorilor, nu ştim... dar, ar fi bine să se păstreze casa, ca o amintire, cum zic cei mari.

— Ai bărbat,.. copii?.

— Am!.. mulţumesc lui Dumnezeu.

Pe prag stau rânduiţi patru dolofani, bucălaţi, rumeni şi unul mai gras ca alul. Când băgară de seamă că se uită mă-sa spre ei, o tulirà la fugă....

Cum păşeşti pragul odăii, la ieşire, în mâna dreaptă, se face o săliţă.

— Nici hornului n'am avut ce-i face — grăieşte femeea,—doar c'am mai lărgit puţin sala.

Corlata coşului e joasă; iar stâlpii groşi sânt negri de funingine. Până să mă oprească stăpâna, ca să nu trec p'acolo, că e murdar, eu am şi ajuns pe vatră. Deasupra corlăţii, cutcudăceşte o găină; jos, în unghii, stă răsturnată o pisică şi-şi grebleazâ cu limba pisoii cari sug de zor...

....Dar când te opreşti acì, lângă temeiul coşului, şi când ai trăit, în gând, cu răposatul Creangă, cu poveştile, cu snoavele lui,—apoi nu se poate să nu-ţi vină în minte frânturi din copilăria scriitorului... Acì, la stâlpul coşului, legà mă-sa Smărănduca o sfoară cu motocei la capăt şi crăpau mâţele jucându-se cu ei; iar Ionică le mînteà şi le întărâtà şi mai mult.

P'acì e şi gura podului, unde feciorul Smărănducăi a ascuns pupăza, prinsă în scorbura teiului, din ograda mătuşei Mărìuca. Două zile şi două nopţi a horbocăit pasărea prin putinele şi oalele din pod. Iar megieşii blestemau pe cel care i-o fi făcut de petrecanie pupăzii, că nu mai aveà cine să-i scoale dimineaţa, în revărsatul zorilor. Smărănduca ocărà şi ea, că par'că nu mai ştià rostul zilei, dacă nu auzeà glasul pasării. Ea erà ceasornicul satului. Numai Ionică a dormit în tihnă două dimineţi, nu l-a mai trezit *pu-pu-pup!* cu noaptea în cap, şi atunci nici mă-sa nu l-a tras din aşternut: «scoală somnorosule, ce vreai să te pupe cucul armenesc!..» Când a auzit Ionică pe mătuşa Mărìuca blestemând mai cu abitir şi spunând Smărănducăi, cum că ea îşi pune gâtul pe tăietor, că deavolul ei de copil a prins pasărea; apoi când a auzit el vorbele mă-sei, că de ar ştì una ca asta, l-ar ucide în bătăi,—Ionică s'a şters încet pe lângă perete, bâşti în pod, înhaţă pupăza, din putina unde o legase, sare pe sub straşina casei, şi sbughio în târgul vitelor, s'o vânză. Un unchiaş cam năzdrăvan: «De vânzare găinuşa, băiete?» «De vânzare, moşule! N'apucă să ia pupăza în mână şi unchiaşul sbrr! o face scăpată...

Apoi Crăciunul petrecut de Ionică, cu buhai, pluguşor, urări; dar mai cu seamă aşteptà feciorul Smărănducăi, să taie tat-său porcul şi el să umple băşica cu boabe de porumb, şi s'o bată până auià casă, până i-o spărgeà mă-sa în cap.

Dar vara când se pârguiau poamele cine se cătărà în vârful cireşilor şi al zarzărilor? pe cine blestemà mătuşa Mărioara că i-a încurcat cânepa?—Pe împeliţatul cumnatei Smărănduca. Iar Ionică, cu sânul doldora de cireşi, o ştergeà peste oboare, şi-apoi devale la Ozana, la scăldat.

Dar când puneà Smărănduca laptele la prins, cine răzuià smântâna oalelor?—pisica!.. Ori luaseră strigoaicele mana dela vaci! «Doamne, — ziceà Smărănduca, uitându-se la fecioru-său, care stà cu limba scoasă, — nu l-oi prinde odată pe strigoiul cela la oala cu smân-

tână, ş'apoi las! Se cunoaşte el strigoiul, care a mâncat smântâna, depe limbă!»... Iar Ionică îşi ştergeà botişorul şi fugea afară.

Dar moş Chiorpec ciubotarul, megiaşul de peste drum, ca să scape de băiatul lui Ştefan al Petrii, că toată ziulica îşi trăgeà nasul în ciubotăria lui, şi-l sucăleà să-i deà curele,—apoi muià pământuful în strachina cu unsoare pentru cisme, şi-l miruià pe frunte. Iar Smărănduca, cum îl vedeà pe Ionică bâzâind, grăià veselă: «Par'că l-am învăţat eu!.. bine ţi-a făcut, uşernic ce eşti!»...

Ion Creangă, când erà diacon.

Şi toată viaţa lui Creangă îmi năpădeşte acum în minte, cu iarna petrecută la Broşteni, la şcoala lui Alecu Baloş, unde a învăţat, pe derost, Îngerul a strigat», pe care l-a zis de Paşte în Humuleşti, de a răsunat biserica; iar fetele când l-au văzut tuns la piele, de profesorii din Broşteni, au început să-i strige: «Tunsul felegunsul! tunsul felegunsul, câinii după dânsul!» Apoi la Fâlticeni, în şcoala catihetică, caznă cu gramatica lui Mărculescu, cu ortografia, prosodia, conjuctive, acusative. Insă flăcăii, duşi la popie, aveau şi clipe vesele cu moş Bodrângă, unchiaşul care le cântà din caval Doina, Corăbiasca, ori Ţiitura ca la uşa cortului, de jucau dascălii până asudà podeaua şi săreau tălpile dela ciubote, cu călcâie cu tot... Astfel ne povesteşte scriitorul în amintirile lui.

După aceea desfiinţarea catiheţilor şi ducerea lui Creangă la Socola, în Iaşi,—căci Smărănduca îi spusese lui Ştefan, că de şi-ar pune carnea în saramură, şi băiatul tot trebuie să-l deà mai departe la învăţătură.

Aşà mi se desfăşoară în minte acuma tot firul vremii, depănat altă dată, cu zilele vesele din copilăria lui Creangă. Vin apoi anii lui grei de popie, vin mai târziu amărăciuni mari.. Nepriceput de cei cari ar fi trebuit să-l priceapă; neînţeles, cu atât mai mult, de către semenii lui.

In cele din urmă răspopit, hulit de toţi, gonit departe de satul lui drag, de Ozana cea limpede şi frumos curgătoare; departe de tovarăşii lui din copilărie, de horile, de cântecele scumpe şi de livezile numai floare... Şi într'o mahala sărăcăcioasă a Iaşului, între pereţii dărâmaţi şi proptiţi cu butuci ai unei case dărăpănate, uitat de toţi,—închide ochii, singur cuc, fără nici o mângâiere la cap, acel Creangă, din cărţile căruia noi toţi ne-am adăpat cu destulă prisosinţă, şi din cari multă vreme, de acì încolo, se vor mai adăpà urmaşii noştrii. Căci ele ne învaţă să ştim cât preţueşte copilăria, şi ele ne învaţă să ne cunoaştem firea. Iar în clipele posomorâte, poveştile lui Creangă ne revarsă în suflet veselie, berechet, goneşte şovăiala din jurul nostru şi ne împrospătează viaţa cu voioşie şi sănătate.

Cum se înviorează răsura în urma ploii, ori în faptul dimineţii,—aşa se înviorează şi ne surâde sufletul, când lăsăm din mână scrierile răposatului Creangă.

Slăvit fie numele lui...

Cu aceste patru cuvinte pe buze am părăsit casa din Humuleşti.

I. Chiru-Nanov

Reculegere

după Baudelaire

Fii blândă, o durere, şi 'nvălue-te 'n pace,
Cereai să vie seara—şi iat-o lângă noi:
Pe culmile cetăţii penumbra se desface
Dând unora odihnă iar altora griji noi.

In noaptea ce ne-aşteaptă, Plăcerea e călăul
Al cărui biciu îndeamnă o turmă de mişei
Ce merge să-şi culeagă din voluptate, Răul:
Durere, adu mâna şi fugi de lângă ei!

Priveşte astrul zilei cum pleoapa şi-o închide,
Cum anii morţi în urmă, în vechile hlamide
Se pleacă melancolic pe-al cerului balcon,

Cum din adânc răsare surâzător Regretul;
Şi-ascultă paşii nopţii ce vine cu încetul
Uşor ca un linţoliu târât la orizon.

D. Iacobescu

Romanţă

Dac'ai aruncà vreodată
O privire de felină
Peste versurile mele:—
Cântă-le din mandolină...

Dacă vei presà în carte-mi
O petală de verbină
Şi vei lăcrămà, în treacăt:—
Nu uità, că eşti de vină...

Dacă vei umblà răsleaţă
Pe cărarea din grădină:—
Linişteşte-ţi remuşcarea
Sub polei de lună plină!...

Cesar T. Stoika

CUCERITORUL

— Din literatura norvegiană —

Vesela societate de tineri se îndreptă cu barca în spre insulă. Unul dintre bărbaţi, un tânăr frumos şi înalt, se sculă în picioare şi începù să declame versuri. Declamà frumos, cu o voce puternică, aşa de puternică că se auzià până la ţărm. Femeile din din barcă ascultau cu mult interes; numai una, cea mai tânără dintre ele—o fetişcană plină de viaţă, cu un bogat păr blond—nu'l ascultà şi părea mai bucuroasă să admire pe frumosul lopătar, căruia îi zâmbeà dela spatele tânărului declamator.

Deodată acesta tăcu, se întoarse spre fetişcană, spre frumoasa distrată care şedeà pe scaunul dela spatele său şi-i zise:

—Aveţi dreptate, versurile mele sunt proaste; dar când ne vom înapoià vă voi spune o poveste frumoasă.

Frumoasa distrată rămase şi de data asta foarte nepăsătoare. Aceasta îl intrigă grozav pe tânăr.

—In cele din urmă, spuneţi ce doriţi D-voastră? întrebă el disperat.

—Ce vreau eu? Nu vă înţeleg de loc, răspunse fetişcana, foarte mirată:—Puteţi şti însă că pe mine mă chiamă Andrea, că nu doresc nimic şi nu-mi trebuie iar nimic!! Atâta ştiu, că mă veselesc şi eu ca şi restul societăţii şi mă bucur c'am avut ocazia să fiu între tineri aşa de veseli!

Şi într'adevăr, hoţomanca asta aveà privirea cea mai senină şi cea mai nevinovată din lume; figura cea mai naivă de copil drăguţ şi cuminte, aşa că toţi se încredinţară că ea vorbeşte aceea ce sincer gândeşte.

Ajungând la insulă, scoaseră din coşuri mâncare, vinuri, şi începură să petreacă. Râsul vesel al Andreiei care fugise cu tânărul văslaş să caute ouă de pescăruşi—se auzia—şi supăra grozav pe tânărul declamator.

—Ia povesteşte-ne acuma! strigară în cor,—femeile—tânărului.

—Să vie toată lumea, strigaţi-o şi pe Andrea ca să audă şi ea.

Chiar el se sui pe o stâncă şi o strigă. Andrea venì în fugă, se opri drept în faţa lui şi îşi aţinti privirea asupră-i, întrebătoare.

—Freken, am să povestesc ceva pentru D-ta, spuse el tare ca să-l audă toată lumea.—D-ta, stai aci ca o cruce de argint în plin de soare, dar farmecul nu e în sublima-ţi frumuseţe... în tinereţea-ţi ameţitoare...

Andrea aruncă o privire confuză şi nemulţumită societăţii, şi s'aşeză jos.

Povestea tânărului începu.

Vorbì o oră întreagă, încheiată; vorbì cu atâta foc, cu atâta farmec, în cât toţi îl ascultau ca pe un oracol.

—Nu v'am plictisit? întrebă el deodată.

—Nu, nu! protestară cu toţii. Andrea însă, tăcu. El o întrebă:

—De ce nu răspundeţi şi D-voastră? ştiţi bine că vorbesc numai pentru D-voastră...

Uitai să vă spun că tânărul de care vă povestesc aci erà un fericit. Toate dragostele sale îi eşeau în plin, era peste tot locul un cuceritor şi niciodată nu i s'a întâmplat să fie la rându-i cucerit.

Dar într'o zi senină şi frumoasă, fu prins şi el în mrejele adevăratei iubiri şi atunci rămase cucerit învins de tot...

—Răceala D-voastră mă face să deger... stimate Doamne, D-re şi Domni; înserează, haideţi spre ţărm—spre casă, zise în sfârşit tânărul.—Şi se îndreptară cu toţii spre ţărm. Când ajunseră la barcă, fără multă vorbă el dădu brânci văslaşului şi se apucă să vâslească singur. Nu vedeà, nu auzeà nimic ci numai văsleà ca un nebun.

Când ajunseră pe uscat, el prinse de mână pe Andrea şi-i şopti:

—Nu mă mai chinui, căci nu pot suporta această încercare; hotăreşte-te acuma. Niciodată şi pe nimeni n'am iubit-o ca pe tine; şi-acuma spune-mi: să trăesc ori să mor?

—Să trăeşti ,esclamă ea veselă... Eu te-am îndrăgit din primul moment, cum te-am zărit. Şi zău, crezi că te am chinuit astă-zi? Oh! nu! eu m'am chinuit pe mine de o sută de ori mai rău! Eu am suferit astăzi mai mult ca nici odată.

Şi ea îl privi, îl învălui într'o privire dulce, bună şi îl numi Cuceritorul ei, Dumnezeul ei...

Vr'o câte-va zile dearândul Cuceritorul fu cel mai fericit. Victoria fusese grea, e drept; dar nu dobândise decât acele plăceri pe cari le mai gustase de atâtea ori. Aşà că, curând îl apucă iar plictiseala şi osteneala; şi după victorie o şterse frumuşel, plecând în alt oraş de unde nu-i mai scrise tinerii nimic şi nici nu se mai gândì să se întoarcă la ea,—Cucerita.

*

Intr'un oraş de munte, frequentat mult de turişti, Cuceritorul trase la un hotel din cele mai populate, dar se plictisì şi aci repede. Când iată că într'o seară, urcând scările se întâlneşte cu o femee care scobora. El o salută, dar ea nu-i răspunse şi dispăru grăbită în parcul din faţa hotelului.

La întrebările lui, hotelierul îi spuse că femeea este fata unui maior, şi că e sosită de două zile în oraş împreună cu tatăl ei.

O rochie lungă de postav verde, o pălărie mare, neagră, care o prindeà de minune, făcuseră pe Cuceritor să se oprească. Ea îl privise o clipă şi apoi strângându-şi trena rochiei trecu pe lângă el scoborând repede scara.

El o urmări în parc. Erau ceasurile şeapte şi începuse să cadă roua.

—Incepe să se răcească timpul,—o întâmpină el.

Ea îl privì mirată. El îi arătă ghetele ude de rouă. Atunci ea se grăbi să plece, să fugă de el.

—Iertaţi-mă, începu el iar, eu nu v'am urmărit numai decât cu scopul ca să intru în vorbă cu D-voastră; dar D-voastră nu vedeţi că pică roua şi că iarba, şi drumurile şi potecile sunt ude?! Am vrut să vă pre-

viu numai, căci se puteà întâmpla să nu observați că e rouă.

—Vă mulțumesc, văd și eu că e umed.

—Eu v'am salutat pe scară. Privirea D-voastră m'a impresionat în chip deosebit...

Ea îl întrerupse brusc:—Ce doriți Domnule?

Inima lui începu să bată puternic și nestăpân pe sine exclamă:

—Făceți ce voiți din mine; luați tot ce am, dacă credeți că eu vreau ceva dela D-voastră. Eu, am voit să vă văd mai deaproape, să mă delectez privindu-vă. Știți bine că sunteți frumoasă!.

Ea, distrată, contempla un frumos boschet de trandafiri.

—Inchipuiți-vă că trandafirii aceștia șoptesc ades între ei. Ce-și vor fi spunând ei oare? Ascultați puțin, poate veți auzi și D-voastră cum își șoptesc...

Dar ea plecase când el isprăvi vorba.

—A plecat... Bine!

Fierbea de necaz. Nebun, sui fuga treptele, se trânti pe canapea dezolat. Frumusețea neobicinuită a tinerei fete îl uluise. Când sună clopoțelul „la masă" el se sculă și luă loc în sala de mâncare, la masa comună—foarte turburat. Dar dacă va veni și ea la masă și el o va salutà, ce va fi?

Ea veni însoțită de tatăl ei, un bătrân cu o înfățișare militărească.

—Acum să fiu prudent—să o iau la iuțeală—să o salut și să mă așez în fața ei.

Frumoasa se roși, se schimbă la față. Tatăl ei începu să-i povestească de călătoria lor de alaltăeri și de proectele d'a vizità orașul și împrejurimile. Ba chiar întrebă pe tânăr de drumuri, de hoteluri și de alte detalii. Bietul Cuceritor știa foarte puține din cele ce'l întrebà tatăl frumoasei, totuși răspundea cu multă siguranță. La sfârșitul mesei, Cuceritorul merse și se prezentă tatălui frumoasei fete și ei.

—Foarte încântați, foarte încântați.—Numele lui le era cunoscut la amândoi.

In coridor,—Cuceritorul opri un moment pe fica ofițerului și-i șoptì:

—Un cuvânt, Freken, nu plecați înainte. Rămâneți aci; eu vă voi călăuzi peste tot, vă voi arătà peisagii frumoase, cascade, munți... și mâine seară în genunchi, vă voi mulțumì...

Frumoasa fată îl ascultă și rămase și a doua zi. El îi mai adaugă: Viața mea e în mâinele D-voastră!

Ea zâmbì mulțumită, dar îi răspunse:—Că să evităm ori ce neplăceri, vă previu că mâine seară plecăm să ne întâlnim cu logodnicul meu.

—Nu! zise el și bătu din picior poruncitor. O apucă de mână, o prinse cu putere și o sărută. Ea se smucì și 'l lovì cu umbrela peste față. O dâră ușoară de sânge îi brăzdă obrazul.

—M'ați lovit... dar nu-i nimic, loviți-mă, că-mi faceți un mare bine...

Și ea sui în fugă scara.

A doua zi, vizitară împreună orașul, muzeele, împrejurimile și ea nici că s'ar mai fi gândit să plece la logodnicul pe care acum nu'l mai iubea, dacă n'ar fi silit'o tatăl ei. Ea, Cucerita, întindea mâna Cuceritorului. El îi șopti:—Te urmez, *singura mea iubire*...

Și s'a întâmplat, aceea ce i se întâmplase lui de atâtea ori: zile de fericire, de beție, de voluptate... și iar răceală, iar plictiseală.

După plecare, ea îi telegrafiă câteva zile de-a rândul și chiar de mai multe ori pe zi. Apoi, scrisori parfumate, pline de iubire. El le citeà la început cu bucurie, cu transport, mai târziu cu indiferență și și în cele din urmă nu le mai deschidea seara ci când se scula dimineața...

Dimineața, le citeà liniștit, alene; nu grăbit și emoționat ca altădată. Intr'o dimineață, ca de obicei, după ce citise vr'o două scrisori delirante—scrisori nedeschise de vr'o două zile—se îmbrăcă liniștit și se scoborî în restaurant.

La masă zări o femee în costum de voiaj, abia sosită, în tovărășia uneia mai în vârstă. Era o artistă tânără, care făceà pentru prima oară un turneu prin localitățile de vilegiatură. Era tânără, de o frumusețe fragedă, era veselă, glumeață și foarte comunicativă. Călătorea subt privigherea mamei sale.

El—Cuceritorul—o salută. Ea-i răspunse cu un zâmbet plin de bucurie. El se hotărâse să plece chiar în ziua aceea, dar zâmbetul acela îl ținti pe loc. Ii propuse artistei s'o conducă prin oraș și repede convenirà la ce oră să se întâlnească.

El veni la locul de întâlnire cu o oră mai devreme. Ploua, el însă așteaptă cu o răbdare eroică.

A așteptat două ore—Cuceritorul—cucerit... și ea tot nu mai veneà. In sfârșit veni mama ei, care îl rugă s'o scuze pe fată, căci n'a putut venì fiind invitată la niște vechi colege de pension. Și bătrâna n'avu cel puțin compătimirea să'l întrebe dacă a așteptat mult, și dacă cumva n'a răcit... El plecă spre hotel furios și obsedat de dorința s'o cucerească, s'o aibă. Se plimbă multă vreme prin odae, agitat, așteptând'o. Se înserase, trecuse ora mesei și ea tot nu venea. Nu-i mai rămânea decât să se culce; încearcă, dar în zadar.

In sfârșit, auzi cum se deschide ușa antreului. Așteptă puțin, apoi se sculă și se îmbrăcă în grabă. Știa care e camera artistei.

Se duse la ușe. Ea abia se înapoiase; el auzea bine cum se desbracă, cum își scoate ghetele; îi zări mânuțele goale prin crăpătura ușei, când lăsă ghetele afară la curățit și mai auzi când întoarse cheia și apoi când scârțâì patul—de se culcă.

A doua zi, află disperat că ea plecase cu mama ei spre Nord în orașul vecin.

In aceiași dimineață, el primi dela fata ofițerului o scrisoare: „Vino la Sud, e așa de frumos! Aci e primăvară, flori și soare pe tot locul"...

El,—Cuceritul,—plecă într'o direcție cu totul opusă... spre Nord!

Kunt Hamsun

în românește de G. D. Belinsky

CRONICA ŞTIINŢIFICA

ECLIPSA DE LUNĂ

Zilele trecute, unul din fenomenele banalizate azi de ştiinţă, eri încă spaima oamenilor, s'a produs pe cerul nostru: coada de umbră şi penumbră a pământului, cu care mătură întregul univers, a învăluit nedespărţitul nostru satelit. Dacă luna ar fi avut locuitori, de sigur că ei ar fi avut o eclipsă de pământ şi dacă aceşti locuitori ar fi fost ceva mai puţin civilizaţi ca noi, de sigur s'ar fi petrecut aceleaşi scene de teroare cari l'au salvat pe *Cristof Columb* de atâtea ori în timpul descoperirei Americei. Căci într'adevăr trebue ca să *ştii*, pentru ca să nu fii impresionat de măreţia spectacolului, astrului luminos, umbrit încetul cu încetul şi dispărând complect în întuneric pentru a reapăreà iar.

Sărmana lună, poetica şi mângâetoarea însoţitoare a poeţilor romantici şi a îndrăgostiţilor, dătătoarea de lumină imaculată, de comparaţii nesfârşite, bune şi proaste, transformatoarea fantasmagorică a atâtor oraşe murdare în văpaia razelor ei de argint, candelabrul atâtor concerte asimfonice de pisici pe acoperişuri; câte n'a păţit ea şi câte n'a păţit omenirea din cauza ei.

Numai ca ştiinţă, dacă e să vorbim, şi luna a fost de sigur cea dintâi grijă a omului; fenomenele la cari ea a dat loc, au fost primele cauze ale străduinţelor minţei omeneşti, şi azi încă ea este o enigmă în toate ştiinţele.

Nu mai vorbesc de primele calendare ca cel *evreesc*, cari au la baza lor mişcarea periodică a lunei, şi care dăinueşte şi până acum; dar azi, ea este dată drept cauză a *fluxului* şi *refluxului* mărilor prin atracţiunea pe care ar exercita-o asupra lor; acestei puteri sau uneia magnetice se atribue în fiziologie *somnambulismul* şi *lunatismul;* câţi nu pretind că ea ar provenì din o spărtură a pământului în timpul unei catastrofe ca potopul şi că ea ar fi ocupat chiar oceanul pacific, cu a cărui volum este egală; *Mecanica cerească* şi bietul *Newton* cu toate corpurile cereşti au scos-o la capăt afară de *lună*, numai ea nu vrea să urmeze *calea* pe care i-o indică *calculele astronomiei*, numai ea nu vrea să se supue acelei forţe, care pare că nu există şi se chiamă *gravitaţiunea universală*, dând loc la o serie de teorii cari de cari mai întortochiate de zăpăcesc pe toţi studenţii dela matematici; numai farul nostru grandios din tot sistemul solar ne întoarce *spetele*, adică se învârteşte veşnic cu *polul sud* spre noi nepermiţându-ne să-i vedem faţa, şi are prin urmare aerul de a fi o veşnică *deşertăciune* ca şi mările polare; *Astronomia* n'a ajuns să ştie dacă umbrele văzute la telescop sunt duse de *cratere*, sau ce sunt punctele luminoase de pe ea; *lipsa de atmosferă* şi *de apă* a dat loc la atâtea controverse şi *compoziţia lunei* la atâtea altele, lăsând de o parte influenţa ei în *climatologie*, căci aici intrăm cu totul în nebulos — aşà încât este permis de a zice că enigmatica călătoare nocturnă a firmamentului nostru este *o enigmă ştiinţifică.*

Nu voiu expune aici nici una din toate aceste discuţii, teorii şi controverse, prea speciale pentru o cronică ştiinţifică ca aceasta, totuşi voiu arătà că *Coblentz* prin o nouă metodă ştiinţifică pare a răsturnà una din cele mai capitale achiziţiuni ale ştiinţei, aceea a lipsei de *oxigen* din lună. Bazându-se pe studiul *radiaţiunilor infraroşii*, el a comparat cele provenite dela lună cu cele ale *rocelor* pământeşti şi a găsit că lună cu cele ale *rocelor* pământeşti şi a găsit că luna este formată exact din aceleaşi roce ca şi pământul, adică din *gneiss, micaschist, feldspath* etc., şi că aceste roce provenind din oxidarea *Siliciului, Calciului, Aluminiului* şi *Ferului*, corpuri din cari se compune tot sistemul solar, impune absoluta existenţă în trecut a oxigenului. Oare azi să nu fi rămas nimic? Se poate oare concepe un asemenea lucru? Nu cumva pe partea invizibilă a lunei, la equator, (căci ea având forma unei pere ne prezintă partea cea mai groasă) să fie oxigen? Şi atunci aşà este că există şi *vieţuitoare în lună?* Şi discuţia din secolul XVII se redeschide? Şi nu se poate ca un *Amundsen* lunar să facă un voiaj cu baloane de oxigen la *polul sud* al lunei şi să ne vadă? Ce spectacol curios n'ar aveà el? Şi ce efect n'ar aveà în lună când întors acasă ar povestì că la polul sud este un astru cât roata carului de mare? De sigur că legendele şi poeţii lor ar aveà ce scrie, religiile unde strămută paradisul sau infernul şi, ştiinţa a face conjecturi! Ce revoluţie n'ar fi într'un aşà moment în lună! Inchipuiţi-vă ce călătorii nu s'ar face la polul sud pentru a vedeà enormul soare, cu figuri monstruoase pe el, cu licăriri de lămpi electrice şi de furnaluri metalurgice, cu dungi luminoase cari ar fi munţii, cu puncte negre cari ar fi oraşele, cu focuri de artificii cari ar fi obuzele răsboaelor, cu faruri mari cari ar representà vulcanii, cu luciuri întinse cari ar însemnà imensele oceanuri,—vara verde, iarna alb!.. Ce spectacol! Dar încă când ar fi şi o eclipsă de pământ?

Emanoil Grigoraş

BIBLIOGRAFII:

Nigrim: Beţia morţii, Socec, 75 bani.

Dicţionar Francez-Român. Urechia Dr. Ediţie nouă, bine tipărită, pe două coloane, cu peste 800 pag. Lei 3.90.

Dr. Ioan Urban Jarnik, *Doine şi strigături din Ardeal* (Extras din Ca'endarul revistei I. Creangă pe anul 1912) Bârlad.

Ludovic Dauş: *Satana*, în „Bibl. p. toţi", 60 bani.

I. C. Apostol: *Cuza-Vodă şi reforma sa în Biserica Română* după documente. Iaşi, tip. Goldner, 60 bani.

D. Vasiliu-Bacău: *Libertatea, Vulcanii; Educaţia poporumâni, din Iaşi, dela 1897—1912*, Iaşi, tip. „Dacia".

Preotul Const. G. Andrei: *Despre adventişti*, Ploeşti, tip. „Izbânda", 50 bani.

Virgiliu N. Drăghiceanu: *Monumentele istorice din judeţul Dâmboviţa*, Minerva, 1 leu.

· INSEMNĂRI ·

Conferința d-lui Hubert Lagardelle. — Vâlva făcută în jurul conferențiarului și a conferinței sale *„Despre problemele actuale ale democrației franceze"* n'a putut atrage la o oră așà de nepotrivită (5 p. m.) majoritatea publicului nostru select. Conferențiarul nu s'a emoționat însă de această manifestație și de aceea probabil voind să se răsbune, a fost de o vervă foarte obișnuită.

D-sa începe spunând că sufletul francez trece azi prin o criză neliniștitoare, determinată de reacțiunea în contra trecutului. Ceeace domina în trecut erà raționalismul politic, născut din necesități istorice, din nevoia unui suflet unitar național. Exagerându-se însă această necesitate, în sensul că energiile individuale și colective erau paralisate de puterea centrală a Statului, reacția a trebuit să se nască și astfel să tindă la o inversare a formulei: „Statul sunt eu" cu aceea „Statul e al tuturora", făcându-se posibilă individualizarea celor trei puteri: politice, religioase și economice cari înainte erau supuse rațiunei de Stat.

In individualizarea lor, politica a tins spre o reprezentare proporțională și o descentralizare administrativă. Individualizarea ei—i-a adus libertatea. Tot astfel a fost și religia. Din momentul ce s'a despărțit de Stat, a devenit liberă căci a încetat puterea ei coercitivă. La rândul lor viața economică și socială au devenit mai libere. Prin crearea sindicalismului, lucrătorii ca și capitaliștii nu-și mai lasă interesele în mâinele Statului ci caută să și le cunoască singuri. Asocierea îi duce la libertate.

Intrebarea e cum se vor fixà aceste fenomene în viitor. Intre Stat și religie e greu să mai presupunem posibilitatea stabilirii vreunui echilibru; între Stat și democrație se va stabilì un raport de particularism administrativ cu un liberalism de grup, nu cu un liberalism individualist (manchesterian).

Aceste tendințe nouă clădite pe înlăturarea instituțiunilor vechi, fac explicabilă inquetudinea sufletului democrației franceze. El însă nu se dă în lături dela acțiune, căci numai prin ea va ajunge la țelul dorit. Prin aceasta el adevereşte, ceea ce îi e atât de drag pragmatismului, că „la început a fost acțiunea."

Fără îndoială că unica originalitate interesantă a conferinței, a fost introducerea pragmatismului în explicarea fenomenelor sociale. Conferențiarul a enunțat doară aceasta. Rămâne, ca ideea să găsească partizani cari s'o experimenteze și în domeniul fenomenalității sociale. — *I. Br.* —

„Inițiare filosofică" este titlul unei noui lucrări a lui *Emile Faguet*, destinată „să arate calea începătorului și mai ales să excite primele curiosități". Intențiunea e foarte lăudabilă; întrebarea e numai dacă din înșirarea seacă a filosofilor fără de caracterizarea lor mai specifică, rezultatul a fost ajuns. Urmarea lecturei unei cărți, concepută în felul arătat, nu poate fi de loc o inițiare pentru începători, cu toată claritatea expoziținii ei, și aceasta pentru motivul că nu dă, mai ales, o atitudine începătorului în ale filosofiei.

Germanii au simțit ce nedumerire poate naște în sufletul novicelui inițiările de acest fel, de aceea „Einführung"-urile lor, te inițiază mai întâiu cu problemele ce și le pune filosofia de azi, ca apoi înarmat cu aceste tendințe,—și cu o atitudine prin urmare,—dacă nu definitivă cel puțin provizorie—să privești ideile filosofice în desfășurarea lor istorică. Dintre filosofii contemporani cari și-au manifestat mai bine acest fel de a vedeà, e profesorul din Leipzig *Raoul Richter*, în a sa *„Einführung in die Philosophie"*. Ori cine trebue să recunoască superioritatea acestui din urmă fel de a vedeà și astfel să conchidă că „Inițiare Filosofică" în sensul aceleia a lui *Emile Faguet* nu poate să fie decât *o post-inițiare.* — *I. B.* —

Sărăcia în Anglia.—Intr'un studiu asupra „Legii săracilor în Englitera", apărut în *le Mouvement Social*, găsim următoarele date impresionante: Numărul total al persoanelor ajutate în Regatul-Unit, în timpul anului 1908, a fost de 2.076.316. Din acest număr, 918.010 persoane, adică 44% din totalitatea sărăcimii, erau sărace în chip cronic. Cu alte cuvinte, aproape 21 la mie din întreaga populație a Engliterii e săracă în chip cronic și se poate socotì că un alt grup de 26 la mie recurge la legea săracilor vreme de șase luni din tot timpul anului.

Numărul total al săracilor ajutați astăzi în Englitera, la 1 Ianuarie 1910, a fost de 1.139.780, (fără să se mai socotească pe săracii întâmplători), adică 253 la mie din populația întreagă. Din aceştia, aproape 270.000 trăiau în case de asistență—printre ei, 17.000 vagabonzi și 116.508 nebuni tratați în case speciale.

Dar nu toți săracii—și e ușor de înțeles—sunt adunați în aceste cifre oficiale!

Aproximativ, se poate spune că săracii Insulelor Britanice ating un total de vreo 4 milioane. Numărul celor cari în mod obișnuit sunt supuși sărăciei sau cari vor aveà din când în când să sufere de pe urma ei, s'ar ridicà la cifra spăimântătoare de 10 milioane, adică aproape un sfert al populațiunei întregi; căci statisticele admise în mod curent ca tablouri fidele a populațiunii orășenești, arată 43% din totalul muncitorilor, adică 28% din *populația întreagă*, ca trăind într'o stare de sărăcie absolută sau relativă. Așà că trebue să interpretăm aceste statistici în înțelesul că *sărăcie* înseamnă o existență lipsită de câteva *din necesitățile vieții*; și asta nu poate merge așà fără să aducă o decădere fizică, mai curând sau mai târziu, și, de asemenea, o decădere morală.

Și când ne gândim că statul englez a cheltuit cu legea săracilor, în 1910, aproape 400 milioane de franci!—*C.* —

Psihologia revoluțiunei chineze.—Revoluțiunea chineză a luat naștere din nemulțumirea claselor populare, sărace și muncitoare, cari sunt prada exploatărilor și traficurilor burgheziei capitaliste, a legilor vexatorii, precum și a combinațiunilor financiare. Sub o înfățișare umilită, Chinezul urăște abuzul de putere. Din această cauză el se revoltă adeseori, mai ales când cade și sub influența intelectualilor declasați. Aceştia sunt de regulă tineri cari n'au putut să-și treacă examenele necesare pentru a obține numirea lor în funcțiunile publice. Un alt element de revoltă îl constituie clasa fiilor de bogați cari și-au făcut educația în străinătate. Aceşti desrădăcinați, pătrunși de ideile europene, găsesc că obiceiurile lor naționale sunt ridicule și arbitrare. Pe jumătate filosofi, pe jumătate savanți, ei se consideră drept novatori cari au rupt orice legătură cu trecutul. Ei mai cred că pot să înfăptuiască în câteva luni aceea ce Europa și America au înfaptuit după o muncă de secole! Dominațiunea pe care o exercită asupra țărei lor minoritatea mandciuriană îi umple de rușine. Ei invidiază pe Japonia.

Pe aceşti tineri i-a organizat cu ușurință Sun-Yat-Sen în societăți secrete, pentru realizarea idealului Chinei întinerite!

Sentimentele antidinastice se propagară foarte repede fără ca guvernul să le poată împiedică prin afișarea programelor de reforme practice. Impărăteasa mumă prevăzuse catastrofa și de aceea se îngrijise de organizarea ministerului de război și de marină. Ea a și introdus câteva deprinderi occidentale în tradiționalismul chinezesc. De partea sa erà și Yan-Shi-Kai, care luà, ca șef militar, numai exemple dela Europa. Dar în curând loialismul lui Yan-Shi-Kai erà prea slab ca să mai rețină spiritul de revoltă. Trădătorii mișunau peste tot.

Dar acum, a învins oare republica?

Pierre Khorat, dela care împrumutăm aceste rânduri, stă la îndoială.

Yan-Shi-Kai reprezintă încă vechia tradiție. El este atot puternic. Cu putință este ca un reviriment să se producă în favoarea vechilor tradiții și atunci Europenii să fie aceia cari să sufere consecințele triste ale revoluțiunei de acum.—*A. B.*—

Războiul de „guerilla" în Tripolis.—Guerilla este forma de război cea mai periculoasă pentru armatele italiene în războiul lor cu Arabii. In guerilla, Arabii (și înțelegem prin Arabi toate triburile cari iau parte la războiul actual) își pot arătà pe deplin însușirile lor. In aceasta sunt ei neîntrecuți. Soldații italieni, ca și francezii cari au avut de a face cu Arabii altă dată, vor fi îndată convinși de acest adevăr.

Arabul se găsește într'o situațiune defavorabilă, când se găsește în trupe mari și când trebue să atace dela o distanță mare. Atunci el nu știe să se țină disciplinat. După primele focuri chiar el nu mai este stăpân pe sine; împușcă fără să ochească; cade repede în desordine. Adeseori Arabii când atacă în trupe mari, își descarcă puștile fără nici un folos, câtă vreme sunt la o mare distanță de inamic. Astăzi ei păstrează acest obiceiu chiar când sunt în trupele franceze din Maroc, unde se găsesc înrolați și disciplinați europenește. In scurt, Arabul la distanță și mai ales în trupă mare este puțin periculos.

In guerilla însă totul se schimbă. In trupă mică și ajuns piept la piept cu inamicul, Arabul este înspăimântător de crud și curajos. Este fără pereche. El cade asupra armatei europenești în minutele mai ales când apărarea acestora es'e mai grea de făcut: noaptea, sau la crăpatul de ziuă. Cei cari cunosc tactica Arabilor în guerilla îi descriu ca foarte periculoși.

Față de perspectiva unui război de guerilla armatele italienești sunt îngrijate de pe acum. Europeanul în genere este brav, dar este și foarte nervos. Perspectiva de a se vedeà atacat la ori și ce oră din noapte, este mai dezastroasă pentru nervii europeanului decât chiar o înfrângere, căci după înfrângere vin și ore de repaus, pe când după guerilla repausul este totdeauna aleatoriu.

Ziarele ne-au vorbit adeseori de panicele cari se produc în mijlocul trupelor italienești. Incă odată, nu curajul lipsește Italienilor, ci mai mult tăria nervilor. Nu e puțin lucru, în adevăr, să te știi în fie ce moment nesigur.—*X.*—

Un congres de educație morală.—Al doilea congres internațional de educație morală se va ține la Haga, dela 22—27 August, anul acesta.

Primul congres, care avù loc la Londra, în 1908, ajunsese să adune pe educatorii tuturor raselor și religiunilor, dela reprezentanții marelor națiuni europene și până la cele ale Statelor-Unite și Mexic, ale Indiei, Chinei și Japoniei; au fost reprezentate 21 de guvernăminte, și au luat parte peste 1800 de aderenți: catolici, protestanți, budiști, musulmani, israeliți, positiviști, raționaliști puri, ect.

Din acelaș spirit înalt de imparțialitate se va inspirà și congresul din Haga și mai ales comitetul francez care s'a și constituit sub președinția lui *Emile Boutroux*, cugetătorul distins. „Noi vrem, declară comitetul, ca toate doctrinele și toate credințele, filosofice sau religioase, să se întâlnească în delegație franceză la Haga; noi vrem să dovedim celorlalți, și să ne-o dovedim și nouă, că oricare ar fi divergența de păreri, suntem în stare să ne unim într'un respect mutual, într'o sforțare comună și cu o aceeaș grije pentru viitorul moral al omenirii".

Adresa secretariatului comitetului francez este: 141, quai d'Orsay, Paris.

REVISTA REVISTELOR

Insula este o revistă, înainte chiar de a fi „o bucată de pământ înconjurată de toate părțile cu apă". Titlul e frumos, nou și îndrăsneț; așà vrea să fie și conținutul ei: frumos, nou și îndrăsneț. Lucrurile frumoase și le-a rezervat în acest nr. d. *Eugeniu Ștefănescu-Est* (cu *Balada Ploaei):* un poet de rasă căruia îi șade așà de bine nobilul său exil depe „oceanul mort & cotidian al reclamei"; mai scriu lucruri frumoase d. *Minulescu (Romanță pentru după amiază)* și *X*[3](un portret al d-lui *Eugen Lovinescu).* Lucrurile noui ni le aduce d. *Adrian Gr. Maniu* și d. *G. Bacovia,* acesta un temperament care a rèușit nu de mult să ne nedumirească sau să ne facă să rădem.; (vina, dacă poate fi a noastră și nu a gustului vremii, ne-o asumăm cu destulă penitență). Lucrurile îndrăsnețe ni le inoculează tot d. *Davidescu,* și tot d-na *Claudia Cridim* și—să nu-l uităm,—tot d. *Vițianu* (Al.). Sunt și câțiva amatori cari vin să-și facă vilegiatura pe această „insulă stranie & enigmatică", pe acest „fund de mare răsvrătit împotriva greutății plate care îl apasă"; sunt d-nii *M. Săulescu* și *Mihail Cruceanu.*

Ce nu vrea și ce vrea să facă această revistă ne-o spune foarte lămurit ea însăși:

„Nu urmărim o doctrină a activității noastre viitoare. Doctrinele vin la urmă: ele se desprind din însuș felul de a lucrà al fiecăruia din noi & sunt determinate de condițiunile realității. Avem însă datoria să ne însemnăm o atitudine:

„Nu mai credem în actualele formule & nici în posibilitatea unei reabilitări a lor. Intelegem prin urmare să călcăm drumuri neumblate & să născocim motive noui. Nu ne temem de singularitate, ci o căutăm. Vom fi probabil stângaci & grăbiți; poate. Ne vom repetà sau ne vom contrazice; da. Dar asta importă prea puțin.

„Ne ridicăm pe însăș necesitatea sufletească de singularizare; explicăm această nevoe prin o repulzie pentru niște forme întinate & prin ura desprețuitoare în potriva unor impostori;

...și nădăjduim ca ura aceasta, fecundă prin cinstea & entuziasmul nostru, să ridice în noi puteri pe cari poate nu le-am bănuit încă".

Se va zice poate că afirmarea aceasta exclusivă a Singularității, poate duce la rătăciri pe cari simpatia noastră se va arătà neputincioasă ca să le mai înțeleagă; ea va indignà apoi pe cei ce veghează la neștirbirea fundamentului nostru național de Artă. Toate astea să nu ne sperie: In formalismul literar care ne bântue, o afirmare cât de exagerată (și poeții n'o pot face altfel) a Singularității, nu poate să fie decât salutară; ș'apoi *Insula* nu vrea să fie o „Insula Șerpilor" pe care se fâlfâe ridicul un drapel semeț. Drept tricolor, Robinsonii aceștia ai literaturii noastre de azi, au arborat un măturoi (*Insula* posedă într'adevăr un veritabil „Serviciu de ecarisaj literar"),—și cei cari doreau din tot sufletul o epurație în atmosfera noastră literară, vor salutà de azi înainte în flamura aceasta grotescă, instrumentul eficace al năzuințelor curate.

In **Viața Nouă,** d. Densușianu își publică discursul pe care l'a ținut la *Societatea pentru cultura artistică în școală.* D-sa face oarecum bilanțul activității acestei asociațiuni așà de necesare și totuș așà de puțin încurajate, și relevează în acest sens decorarea cu còpii bune, după opere definitiv clasate, a sălilor liceului Lazăr din București. Fără îndoială că nu va fi nimeni care să nu aprecieze sforțările inteligente și dezinteresate ale d-lui Densușianu. Dar nu vor fi prea

mulţi cari să găsească nimerită aşezarea acelor tablouri. Cadrele—pentru cine le-a văzut—sunt ingrămădite la locuri neîndemânatece, sorţite să fie vecinic puncte de trecere —cum sunt de pildă scările—aşă că adunarea aceea de opere de artă nu exercită asupra copiilor decât o influenţă prea mică sau cel puţin o influenţă asupra subconştientului lor.

Altfel cuvântarea este frumoasă, şi nu ne putem oprì de a reproduce următoarele rânduri: „Vrem regenerarea sufletelor prin atingerea lor de sufletele care au trăit lângă altarele artei, vrem să prindă cât mai mult şi la noi adevărul că vieaţa nu merită să fie trăită dacă nu ştim s'o înfrumuseţăm, vrem ca frunţile tinere să nu fie frunţi umbrite peste care n'a trecut nici o adiere de idealism".

Dacă n'am fi învăţaţi, după repetate experienţe, să privim cu oarecare neîncredere încercările de reorganizare morală şi socială, ce disimulează adese tendinţe nemărturisite de favorizare a unor vechi interese personale ori de partid, am aplaudà cu entusiazm reorganizarea publicaţiei **La Coopération des Idées**, într'al 17-lea an al existenţei sale. Această *revistă de educaţie socială*, cum se intitulează ea însăşi, pleacă direct dela întemeietorul positivismului francez, dela *Auguste Comte;* îşi găseşte însemnătatea în aceiaş necesitate de a pune capăt anarhiei spirituale şi morale a societăţii în care trăim şi propune ca mijloace de îndreptare mijloace culese sau inspirate direct din *Sistemul de politică pozitivă*, *Apelul către conservatori* şi *Sinteza subiectivă* ale marelui apostol al noii credinţe. Poate face excesul, pe care l'a făcut şi Comte în ultimele sale opere, de a subordonà totul problemei etico-religioase şi de a găsì în catolicism unica pârghie de mântuire o societăţei actuale. Altfel însă pare bine intenţionată; şi apoi inspiră simpatie o publicaţie care în secolul nostru de mercantilizare a oricărei producţii sufleteşti, mărturiseşte dela început că nu-şi plăteşte colaboratorii şi că nu înţelege să facă negustorie de idei din crezul de educaţie socială pe care şi l'a luat drept lozincă.

Intr'un prim articol, d. *G. Deherme*, încearcă să arate că *pacea* nu se poate obţine decât *prin ordine spirituală* şi nu prin zadarnice conferinţe şi tribunale, lângă care ţipă miliardele aruncate pe noi armamente în fiecare an.

Chestiunea dacă pragmatismul social—interesele politice mai ales—pot formà un criteriu de judecată al manifestărilor artistice, constitue ideea dominantă a articolului lui *Francis Vielé-Griffin*, din **Mercure de France**, întitulat *La Délimitation du „Barrésisme"*. Răspunsul nu poate fi decât negativ, căci numai un astfel de criteriu poate face pe unii—ca de pildă pe *Maurice Barrès*—să se mulţumească cu nişte poeţi mediocri ca: *André Mary*, *François Mauriac* şi *André Lafond;* în schimb să-l considere pe un *Jean Moréas* drept un poet „ce nu are decât câteva străluciri fugitive, două, trei aspiraţiuni ale unui suflet deosebit şi nimic mai mult;"—sau pe *Verhaeren* ca pe un străin pentru poezia franceză.

Acela care voeşte să rezolve chestiuni estetice pe baza vre-unui pragmatism social şi să confrunte în mod brutal Arta cu Politica—dă dovada unei mentalităţi ruginite.

In acelaş număr al revistei găsim un articol al lui *Jules de Gaultier*, ca răspuns la un alt articol în care *Novicow* exprimà dorinţa realizărei unei federaţiuni universale, în care să fie întronate binele, justiţia, etc. Aceasta nu e după *Gaultier* decât o simplă presumţie sociologică, căci se ia ceeace e o dorinţă subiectivă—drept o realitate obiectivă, căci a vorbì de o societate în care darwinismul social să fie exclus, înseamnă să raţionezi după îndemnuri personale, nu după fapte".

„A te întrebà dacă ar fi preferabil ca oamenii să nu se mai bată între ei, e întocmai ca şi cum te-ai întrebà dacă nu ar fi preferabil să respirăm un aer din care azotul să fie exclus".

MEMENTO

~~~ D-l C. *Rădulescu-Motru*, directorul nostru, este plecat la Abbazia unde va rămâne până la 8 Aprilie.

~~~ Atragem atenţiunea cititorilor noştri asupra importantei dări de seamă a activităţii *Băncii Comerciale din T. Severin*, o instituţie care prin mijlocirea activităţii sale economice ţinteşte şi la propăşirea socială a unui colţ important din ţara noastră: Mehedinţul.

Cititorii o găsesc la rubrica nouă pe care o înfiinţăm dela acest nr. *Viaţa Economică şi financiară*, pe pagina alăturată.

~~~ In curând se va inaugura monumentul lui *Berthelot*, care a fost turnat sub inspiraţia şi îngrijirea sculptorului *Saint-Marceaux*. Monumentul va fi aşezat în grădina Luxemburgului, unde marele chimist obişnuia să se plimbe cu marele său amic Renan. Pentru aceasta sculptorul a ţinut să schiţeze pe soclul monumentului figura autorului al *Vieţei lui Isus*.

~~~ In Franţa există o *asociaţiune de luptă în contra lipsei de lucru* pusă sub preşedinţia efectivă a lui *Léon Bourgeois*, ministru al lucrărilor publice şi prevederilor sociale. Asociaţia a ţinut şi continuă a ţine numeroase conferinţe de propagandă şi luminare a massei lucrătorilor.

~~~ Numărul funcţionarilor din ţara noastră, aparţinând Ministerelor—afară de cel al Răsboiului—a crescut în zece ani dela 57.743 câţi erau în 1902, la 95.147 în 1912. Cel mai mare spor l-a avut Ministerul de Interne: 345.09 la sută.

~~~ Academia de ştiinţe morale din Paris, a ales ca membru al ei, din cei 9 candidaţi cari se prezentaseră, pe *Lépine* prefectul poliţiei Parisului. Pe lângă politistul dibaciu şi curagios, pe care îl cunoaştem, noul ales e şi un mare întemeetor de institute filantropice.

~~~ La Verona se va ridica în curând un monument lui *Cesare Lombroso*. Subscripţiunile au venit din toată lumea, chiar din Japonia.

~~~ *Francis Vielé Griffin*, marele poet francez, reprezentantul cel mai autorizat al şcoalei simboliste, a publicat un nou volum de versuri *„La lumière de Grèce"*, în prefaţa căruia regretă că este nevoit să-şi spue numele, de oare-ce azi anonimatul este mai cinstit în literatură de cât reclama ce se face în jurul numelor unor pretinşi poeţi.

~~~ *Almanach de Coenobium* pe 1912 a întreprins o anchetă asupra chestiunii religioase. Ancheta e instructivă: arată că în zilele noastre avem prea puţini adevăraţi atei. Religiozitatea se laicizează tot mai mult. In veacul XVIII-lea şi chiar în al XVII-lea erau mult mai mulţi adevăraţi atei decât azi.

~~~ La Amsterdam s'a inaugurat un *Muzeu Rembrand* în casa chiar în care arele pictor şi-a petrecut cei mai frumoşi ani ai săi. In lipsa tablourilor sale celebre cari sunt împrăştiate în lumea întreagă, s'a aşezat aci seria aqua-forte-l r marelui artist. Un bogătaş a contribuit la acest aşezământ cu 120.000 fiorini. Fapte de acestea nu sunt rare prin părţile apusului; la noi ele sunt unice: în persoana d-lui *Anast. Simu* vrednicul nostru colecţionar de artă.

~~~ Pentru cei o sută de mii de vizitatori anuali ai anticului *Pompei*, a apărut acum la Delagrave-Paris, cu 40 de ilustraţii hors-texte, un volum care cuprinde istoricul şi esplicarea edificiilor şi moravurilor străvechiului oraş Frumuseţea ilustraţiilor din acest volumea e o tentaţiune mai mult pentru cei ce s'au gândit vreodată la minunea oraşului readus la lumina soarelui, după secole de îngropăciune.

~~~ Institutul internaţional de Bibliografie din Bruxelles, a publicat o *statistică internaţională a imprimatelor*, în care se evaluiază pentru întreaga lume, la 10.378.365, numărul cărţilor imprimate dela 1436 până la 1908 inclusiv. In 1908, producţia cărţilor s'a ridicat la 190.000; şi tot în acest an, numărul publicaţiilor periodice în circulaţie s'a ridicat la 71.248.

~~~ In anul trecut, au câştigat depe urma jocurilor de noroc întreprinderile: din Enghien, 8½ milioane; din Vichy, aproape 3 milioane; din Trouville, 2 milioane şi 225.000; şi din Nice, 7½ milioane franci.

~~~ La Petersburg s'a fundat o societate cu scopul de a uni Biserica ortodoxă cu cea anglicană.

~~~ O excelentă operă de vulgarizare e *Antologia de artă franceză*; *Pictura în veacul XIX-lea*, care a apărut la Larousse-Paris (2 vol. 240 gravuri, 5 fr.). Gravurile, foarte frumoase şi răuşite, revin la un preţ mai mic de cel al cărţilor poştale ilustrate şi sunt selecţionate de un savant priceput şi cu bun gust *(Ch. Saunier)*. Lucrarea are o introducere substanţială, un index alfabetic al pictorilor şi o bibliografie complectă.

~~~ La Armand Colin a apărut de *V-tele E M. de Vogué: Trois drames de l'histoire de Russie*. Aceste trei drame sunt: procesul şi moartea lui Petru cel Mare, moartea Caterinei II-a şi aventura extraordinară a lui Mazeppa. Sunt nişte povestiri istorice povestite cu atâta artă şi cu atâta probitate încât se citeşte cartea ca pe un roman. E o serie de nuvele scrise cu o scrupuloasă exactitudine; cartea e nespus de atrăgătoare.